אמרי שמואל

פרשת כי תצא

פניני תורה ומוסר מדרש והלכה
על פרשת השבוע

נערך ונילקט מתוך השיעור השבועי
מפי בנו של קדושים האדמו"ר
הרב שמואל שמעון טולידאנו שליט"א

יו"ל ע"י בית המדרש מוסדות התורה והחסד "בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק הגה"ק רבינו מאיר אבוחצירא זיע"א
אשדוד תשפ"א

©
כל הזכויות שמורות
למכון להוצאת ספרים
שעל ידי מוסדות התורה והחסד
"בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק
הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
רחוב העצמאות 39
רובע הסיטי אשדוד
מייל : sisat2@gmail.com
לפרטים: 058-4150707

כל המעוניין להקדיש את החוברת להצלחה, לרפואה או לעלוי נישמת,

ניתן לפנות ל:058-4150707

לקבלת החוברת

במייל או בוואצפ, ניתן לשלוח הודעה

במייל- sisat2@gmail.com | בווצאפ: 058-4150707

ואלה יעמדו
על הברכה

חוברת זו מוקדשת

לברכתם לבריאותם ולהצלחתם של

גולן וסימה סבן הי"ו

ולברכתם ולהצלחתם של ילדיהם

אדל, יוסף ניסים, נהוראי דוד.

שהקב"ה ימלא את כל משאלות ליבם לטובה ולברכה, ויזכו

לבריאות איתנה ופרנסה טובה, שפע ברכה מזל והצלחה בכל

מעשה ידיהם, אמן.

מוקדש לעלוי נישמת

האדם הכשר

ר' יוסף רפאל בן רחנה סבן ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

כי תצא תשפ"א

מלחמת היצר

בעזרת השם בשבת קודש הקרובה אנחנו נקרא בתורה בפרשת כי תצא

בתורה יש שש מאות ושלוש עשרה מצוות ובכל פרשה מוזכר חלק מהן, ובפרשה שלנו פרשת כי תצא מופיעות שבעים וארבע מצוות מתוכן, וזו הפרשה שמוזכרות בה הכי הרבה מצוות יותר מכל הפרשיות האחרות שבתורה, ופרשה זו אנו קוראים אותה תמיד בחודש אלול, ודבר זה בא לרמז לנו להרבות בחודש קדוש זה במצוות ובמעשים טובים.

ואומרת לנו התורה הקדושה (דברים כא י-יג) **"כי תצא למלחמה על אויבך, ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבית שביו. וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה, ולקחת לך לאישה. והבאתה אל תוך ביתך, וגלחה את ראשה ועשתה את ציפורניה. והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך, ובכתה את אביה ואת אימה ירח ימים".**

הנשמה בוכה לפני הקב"ה

ואומר רבי שמעון בר יוחאי (זוהר חדש כי תצא עב ב), שפרשה זו רומזת על חודש אלול, "ובכתה את אביה - דא (-זה) קודשא בריך הוא, ואת אמה - דא (-זה) כנסת ישראל, ירח ימים - דא (-זה) היא ירחא דאלול", שהנשמה בוכה לקב"ה בחודש אלול, שהקב"ה יציל אותה מהדין של ראש השנה.

ומכור לא תמכרנה בכסף באה התורה לרמוז שלא ימכור את נשמתו בעבור תאוות העולם הזה.

מי האויב הכי גדול של האדם?

ושואלים רבותינו ז"ל (רבנו בחיי ורבנו האלשיך הק' ובכלי יקר והאור החיים הקדוש), מפני מה כתבה התורה בלשון יחיד 'כי תצא למלחמה', ולא בלשון רבים 'כי תצאו למלחמה', והרי בדרך כלל כשיוצאים למלחמה לא יוצא רק חייל אחד אלא יוצא צבא שלם.

ועוד מדוע אמרה התורה על "אויבך" בלשון יחיד ולא על "אויביכם" בלשון רבים, הרי בדרך כלל כשיוצאים למלחמה לא יוצאים להילחם באויב אחד אלא באויבים רבים.

אלא אומרים רבותינו ז"ל, שבאה התורה הקדושה לרמז לנו על האויב הגדול ביותר של האדם בעולם הזה והוא היצר הרע, ולכן דיברה תורה בלשון יחיד 'כי תצא למלחמה על אויבך', ולכל יהודי ויהודי יש את המלחמה הפרטית שלו מול היצר הרע שלו, ולכן זו מעין מלחמה של יחיד מול יחיד לכן נאמר 'כי תצא למלחמה על אויבך', אתה מול היצר הרע, אחד על אחד.

שמיום שיצא האדם לפתח אויר העולם הזה קם כנגדו היצר הרע למלחמה כמו שכתוב (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ, וכל זמן שאדם חי כאן בעולם הזה יש לו התמודדות עם היצר הרע שמנסה בכל רגע למשוך את האדם למחשבות רעות ולדיבורים רעים ולמעשים רעים, והתפקיד של יהודי בעולם הזה הוא להילחם כנגד היצר הרע.

וכל רגע ורגע היצר הרע מכניס באדם מחשבות של עבירות והתורה מעידה על האדם (בראשית ו ה) וכל ייצר מחשבות ליבו רק רע כל היום, שאין רגע אחד פנוי בלי יצר הרע, פעם הוא מכניס מחשבה של גאוה, פעם מחשבה של כעס, פעם מחשבה של תאווה פעם של גזל, ואין אפילו רגע אחד פנוי בלי התמודדות עם היצר הרע.

כל החיים הם ניסיונות

והניסיונות שמביא היצר הרע על האדם הם חלק ממהות החיים של האדם היהודי, ולכן כל רגע ורגע יש לאדם ניסיונות בעולם הזה ואין רגע אחד פנוי בלי ניסיונות.

וכמו שכותב רש"י על הפסוק (בראשית לז א) "וישב יעקב בארץ מגורי אביו" "וישב, ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלוה, אומר הקב"ה, לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה?".

ורואים שכאשר יעקב אבינו ביקש

לשבת בשלווה אמר לו הקב"ה - בעולם הזה אין רגע פנוי בלי ניסיונות, כי כל החיים הם מלאים בניסיונות כי כדי לזכות לשכר בעולם הנצחי חייבים לעבור ניסיונות, וכמו שאמרו חז"ל (אבות ה כג) לפום צערא אגרא, שלפי הצער שיש לאדם על פי זה הוא מקבל את שכרו.

טוב מאוד זה היצר הרע

וכן אנחנו רואים בתורה שאחרי שהקב"ה סיים לברוא כל הבריאה אמר הקב"ה (בראשית א לא) "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד", ואומר המדרש (ב"ר ט ט), טוב זה יצר הטוב, טוב מאוד זה יצר הרע, ולכאורה למה יצר הרע נקרא טוב מאוד והרי הוא מכשיל את האדם ומפתה תמיד את האדם לעשות עבירות?

אלא שבלי ניסיונות אין סיבה לאדם לחיות בעולם הזה, כי האדם צריך להתגבר, וצריך להתפלל להקב"ה שייתן לו כח להתגבר על הניסיונות.

היצר הרע עם האדם בכל ימי חייו

הגמרא במסכת בבא בתרא (טז א) אומרת - הוא השטן הוא יצר הרע הוא מלאך המוות, שבתחילה הוא בא בתור יצר הרע לפתות את בני האדם לעבירה, ואחר כך הוא בא בתור השטן לפני הקב"ה לקטרג על העבירות שהצליח להכשיל את בני האדם, ואחר כך הוא מלאך המוות שלאחר שקטרג לפני הקב"ה הוא בא לקחת את נשמתו של האדם.

ומשעה שאדם יוצא לאוויר העולם מיד מתלווה אליו היצר הרע כמו שכתוב בתורה (בראשית ד ז) "לפתח חטאת רובץ", ולא עוד אלא שהתורה מעידה על היצר הרע (בראשית ו ה) "וכל יצר מחשבות ליבו רק רע כל היום", שפירושו של דבר שהיצר הרע מכניס לאדם כל הזמן מחשבות רעות.

והיצר הרע גם אינו עוזב את האדם עד רגע המיתה ממש, ואפילו סמוך לפטירתו של אדם כשהוא שוכב על ערש דווי, בא היצר הרע לאדם ואומר לו - תכפור באלוקי ישראל, ולכן תיקנו

שבשעה שאדם עומד להיפטר מן העולם יקרא קריאת שמע ויקבל עליו עול מלכות שמים, כדי שגם כשיגיד לו היצר הרע לכפור בקב"ה, על ידי קריאת שמע הוא מבטל את דיבורי הכפירה.

ויש לאדם מנוחה מן היצר הרע רק בשעה שכבר הנשמה שלו יוצאת מן הגוף, כמו שכתוב בתהלים (פח ו) "במתים חפשי כמו חללים שכבי קבר אשר לא זכרתם עוד והמה מידך נגזרו", ואומרת על כך הגמרא במסכת שבת (ל א) "אמר ר' יוחנן מאי דכתיב (-מה פירוש הכתוב) 'במתים חפשי', כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצות.

שלמה המלך אומר בספר קהלת (ד יג) "טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל", שמשעה שהאדם נולד מתלווה אליו היצר הרע, אבל היצר הטוב מצטרף אל האדם רק בגיל שלוש עשרה, ולכן היצר הרע נקרא מלך זקן וכסיל כי הוא נמצא עם האדם מיום היוולדו, אבל היצר הטוב צעיר כי הוא מתלווה אל האדם רק מגיל שלוש עשרה והוא נקרא ילד חכם ומסכן, והוא מה שאמר שלמה המלך 'טוב ילד חכם ומסכן ממלך זקן וכסיל', שלמרות שהיצר הרע הוא הזקן מבניהם היצר הטוב הוא טוב ממנו.

וכן אומר המסילת ישרים (פרק ב) - בוא וראה שהחיות והבהמות מיום לידתן יש בהן דעת לשמור את עצמן, ובורחות מהאש ומכל מקומות הרעים, אבל תינוק אין בו שום דעת להישמר מסכנות ופגעים כגון האש וכדומה, והוא מפני שהיצר הרע שנכנס בו עם לידתו מסית אותו ודוחף אותו לכל דבר רע.

גם לצדיקים יש יצר הרע

ולפעמים אדם חושב שיצר הרע יש רק לרשעים אבל לצדיקים אין יצר הרע, אבל בגמרא במסכת סוכה (נב א) כתוב בדיוק להיפך, וכך אמרו בגמרא "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו", שככל שיהודי יותר קרוב לקב"ה כך הניסיונות שלו גדולים יותר.

ומסופר (הובא באשיר עוזך עמ' נה) שאחד מתלמידיו של הגאון מוילנא בא ואמר לו - רבי, הלוואי והיה לי את

היצר הרע שלך, אמר לו הגאון מוילנא -אם היה לך את היצר הרע שלי היית הרשע הגדול ביותר בעולם, כי כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, כמה שהאדם הוא צדיק גדול יותר כך היצר הרע שלו גדול עוד יותר.

מהי התרופה נגד היצר הרע

ויש רק תרופה אחת כנגד היצר הרע והיא לימוד התורה, וכך אומרת הגמרא בקידושין (ל ב) "נמשלה תורה כסם חיים, משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו רטייה על מכתו, ואמר לו בני כל זמן שהרטייה זו על מכתך אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך, ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא, ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה נומי (-מוגלה), כך הקב"ה אמר להם לישראל - בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר (בראשית ד ז) 'הלא אם תטיב שאת', ואם אין אתם עוסקים בתורה אתם נמסרים בידו, שנא' 'לפתח חטאת רובץ'".

ולכן תיקנו חז"ל (ע' מ"ב תקפ"א ב) לומר בכל חודש אלול את המזמור בתהלים (כז) 'לדוד ה' אורי וישעי', ששם נאמר (ג) "אם תחנה עלי מחנה לא ייירא לבי, אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח", וזו המלחמה עם היצר הרע ובזאת אני בוטח, זו התורה שנאמר בה (דברים ד מד) "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל", שרק בכח התורה ניתן לנצח את היצר הרע.

ונאמר במשנה במסכת אבות (ו ב) על הפסוק (שמות לב טז) 'והלוחות מעשה אלקים המה, והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות', "אל תקרא חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה", שעל ידי שעוסק בלימוד התורה זוכה להיות בן חורין מהיצר הרע, אבל אם לא עוסק בתורה הוא נעשה עבד של היצר הרע ועבד של התאוות.

התרופה היחידה להינצל מהיצר הרע זה רק על ידי לימוד תורה

משל לאדם שהיה חולה, ובא אצל

הרופא והרופא רשם לו איזה תרופה הוא צריך לקחת, והלך החולה ולקח תרופה אחרת ומחלתו התגברה עוד יותר ואחרי חודש ימים בא שוב אצל הרופא ושאל אותו האם לקחת את התרופה, אמר לו כן. שאל אותו האם לקחת את התרופה שרשמתי לך? אמר לו לא, לקחתי תרופה אחרת. אמר לו הרופא התרופה למחלה שלך זה רק על ידי תרופה פלונית, וכל זמן שלא תיקח את אותה תרופה לא יהיה לך רפואה.

הנמשל הקב"ה אומר אני בראתי את האדם ואני בראתי את היצר הרע, ואני מגלה לכם שהתרופה ליצר הרע זה רק דבר אחד לימוד תורה וכך אומרת הגמרא (קידושין ל ב) אמר הקב"ה בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, יהודי יכול להתפלל שלוש פעמים בכל יום ולתת צדקה בכל יום ולעשות מצוות אבל לא ינצל מן היצר הרע, והתרופה היחידה היא רק לימוד תורה, אם פגע בך מנוול זה מושכהו לבית המדרש.

אל תחכה שהאויב יגיע אלא תצא כבר לקראתו

ואומר האור החיים הקדוש - 'כי תצא למלחמה על אויבך', שכשהנשמה יוצאת מהעולם העליון כדי לרדת לעולם הזה, היא צריכה להיות מוכנה למלחמה כנגד היצר הרע שהיא המלחמה האמיתית, כמו שכתוב במשנה (אבות ד א) איזהו גיבור? הכובש את יצרו.

וכמו שלא יחכה אדם לאויב שיתקרב אליו, אלא הוא יצא לקרב כדי להרחיק ולהבריח את האויב ממנו, כך אל תחכה שהיצר הרע יתקרב עד אליך אלא תצא להילחם בו ולהרחיק אותו ממך, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ה א) לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע.

מלחמת היצר – מלחמה קיומית

ועוד אומר אור החיים הקדוש - מפני מה אמרה התורה 'כי תצא למלחמה על אויבך', ולא אמרה 'כי תצא להילחם

על עיר?

אלא מפרש רבינו רבי חיים בן עטר שאם בא חייל להילחם כנגד עיר אחת, ורואה שהמלחמה קשה מדי הוא מסתובב והולך לו, אבל אם יש מלחמה עם אויב שבא כנגדו ונמצא מולו הרי שאם לא ינצח אותו הוא לא יכול פשוט להסתובב וללכת שהרי האויב יכניע אותו, וכך אותו הדבר במלחמה מול היצר הרע, דע לך שבמלחמה הזאת אם אתה לא תנצח את היצר הרע, הרי שהיצר הרע ינצח אותך ויכניע אותך, כי הוא נמצא מולך כל הזמן.

וזה לשונו "ואומרו על אויביך בא להעיר כי מלחמה זו כגיבור הלוחם ללכוד עיר וכשיקוץ במלחמה יפנה וילך לעצמו, אלא כאדם הלוחם עם אויבו, שאם יתרשל, יקום עליו והכהו, כמו כן אם יתרשל האדם מללחום עם האויב, יקום עליו ויאבדהו מן העולם".

כשם שאסור לאדם להתרשל ולהניח לאויבו להגיע עד לגבול מדינתו ולהתבצר שם, שהרי יכהו אויבו, אלא עליו לקום ולהרחיקו. ולא עוד אלא שעל המדינה להקדים ולצאת למלחמה כנגד אויב זה ולהרחיקו, כך חייב האדם לבצר את עצמו היטב מבחינה רוחנית, שבהגיע יצר הרע להילחם עמו, יקוץ היצר במלחמה וישוב על עקבותיו, אל לו לאדם לחכות עד אשר יבוא עליו יצרו ויקום להודפו, כי היצר יגבר עליו.

ומוסיף האור החיים הקדוש ואומר: "ומבטיחו הכתוב שהגם שתקיף הוא היצר מכוח אנושי, אף על פי כן יתנהו ה' בידו".

מובא בשמו של רבי בונים מפשיסחא, שהיצר הרע דומה לשונא העומד על האדם עם גרזן בידו להתיז את ראשו, ואם לא יניף כנגדו את הגרזן שלו ויכניע אותו, הרי שהיצר הרע ינצח אותו.

אנחנו צריכים רק לצאת למלחמה

שואל אור החיים הקדוש מפני מה אמרה התורה 'כי תצא למלחמה' ולא 'כי תצא להילחם'?

אלא באה התורה לרמז לנו, שמכיוון שהיצר הרע הוא חזק יותר מהאדם, שהאדם הוא בשר ודם והיצר הרע הוא

פרשת כי תצא

מלאך ובשר ודם לא יכול לנצח מלאך, אלא רק הקב"ה בכבודו ובעצמו יכול לנצח את היצר הרע. והקב"ה אומר לאדם - את הניצחון במלחמה מול היצר הרע אני אעשה עבורך כמו שכתוב (שמות טו ג) "ה' איש מלחמה", והקב"ה אומר לאדם - אני רק מבקש ממך שתעשה השתדלות ורק תצא למלחמה, ואני כבר אלחם ביצר הרע עבורך, ומשום כך לא כתוב 'כי תצא להילחם' אלא 'כי תצא למלחמה', כי את עצם המלחמה ביצר הרע הקב"ה עושה בכבודו ובעצמו ואנחנו צריכים לעשות רק את היציאה.

וכך מובא בגמרא במסכת קידושין (ל ב) "אמר רבי שמעון בן לוי - יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר (תהילים לז לב) 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו', ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו שנאמר 'אלקים לא יעזבנו בידו'", ופירוש הפסוק הוא, צופה רשע - הוא היצר הרע, לצדיק - היא הנשמה של היהודי, ומבקש להמיתו - להכרית אותה מן העולם הבא, אבל ה' לא יעזבנו בידו.

ושמא יאמר האדם, כיצד אתגבר על היצר הרע והרי הוא "מלאך", והוא מצויד ב"צו" של הבורא יתברך שמו ויתעלה להכשיל את האדם מאז עומדו על דעתו - לכך מבטיחה התורה וכותבת, "ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבית שביו", ללמדנו שאם יעשה אדם פעולות ומעשים טובים, הוא יצליח להתגבר עליו ולעבוד את הקב"ה עבודה שלמה בלי הפרעות.

וכן אומר הבן איש חי, הקב"ה אומר לאדם - יש לך כל הזמן באופן תמידי ניסיונות והתמודדויות מול היצר הרע ויש לך גם נפילות, והקב"ה אומר לאדם - אני לא דורש ממך שאתה חייב לנצח בכל מצב את היצר הרע, אלא אני מבקש ממך שכל הזמן תלחם בו ותאבק בו, וגם אם נפלת מיד תקום ותמשיך להילחם כנגדו, והוא פירוש הפסוק 'כי תצא למלחמה על אויבך', שכל הזמן תהיה במצב של מלחמה כנגד היצר הרע וזה כל מה שמבקש ממך הקב"ה, כמו שכתוב במשלי (כד טז) "שבע ייפול צדיק וקם".

מטרת ירידת הנשמה – התגברות

וכל עיקר המטרה שלשמה הנשמה ירדה לעולם הזה, היא כדי להתמודד עם היצר הרע שבכל רגע ורגע דוחף את האדם לצד הרע, ועל ידי שהאדם מצליח להתגבר על היצר הרע ולא לעשות מעשים רעים זוכה לחיי העולם הבא.

ולכן אמרו רבותינו ז"ל במסכת מכות (כג ב) על הפסוק (ויקרא יח ה) "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" - "הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה", כי עצם זה שלא עבר עבירה זו כבר מעלה, כי היצר הרע דוחף את האדם כל הזמן לצד הרע.

המלחמה ביצר הרע היא נצחית

וכתב בספר חובת הלבבות (שער יחוד המעשה פרק ה) וזו לשונו הטהורה "ואמרו על חסיד שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים ושללו שלל אחר מלחמה חזקה, אמר להם שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל, התעתדו למלחמה הגדולה. אמרו לו - ומה היא המלחמה הגדולה? אמר להם מלחמת היצר וחייליו. ומן התימה אחי, כי כל אויב שיש לך כשתנצח אותו פעם ושתים ירף ממך ולא יעלה על לבו להילחם בך, לדעתו יתרון כחך על כחו, והוא מתייאש מניצוח אותך ומגבור עליך. אבל היצר אין מספיק לו ממך ניצוח פעם ומאה פעמים בין שנצח אותך בין שניצחתו, כי אם ינצח אותך ימיתך ואם תנצחהו פעם אחת יארוב לך כל ימיך לנצח אותך, כמו שארז"ל (אבות ב ד) אל תאמן בעצמך עד יום מותך, ואינו מקל בקטנה שבקטנות עניינך לנצח אותך בה, כדי שתהיה לו מדרגה לנצח אותך במה שלמעלה ממנה, ועל כן ראוי לך שתהיה נזהר ממנו" עכ"ל.

והמלחמה הזאת ביצר הרע היא יותר קשה מכל המלחמות, כי בכל המלחמות אפילו הקשות ביותר אם ניצח במלחמה הניצחון הוא לנצח, אבל המלחמה ביצר הרע היא נצחית ואפילו אם ניצח במלחמה מאה פעמים, עדיין היצר הרע מנסה כל הזמן להפיל את האדם.

היצר הרע לעולם אינו מתייאש

ולכן הגמרא אומרת במסכת ברכות (סא א) שהיצר הרע דומה לזבוב, כי כל בעלי החיים כשמגרשים אותם בפעם הראשונה ובפעם השנייה לא חוזרים יותר, אבל הזבוב כמה שתגרש אותו הוא יחזור שוב ושוב ולא מתייאש.

וכמו שנאמר בגמרא בברכות (כט א) "תנן (-נאמר) במשנה (אבות ב ד) אל תאמין בעצמך עד יום מותך, שהרי יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי. ורואים מכאן שלא משנה כמה פעמים ננצח את היצר הרע עדיין הוא מנסה שוב ושוב להכשיל אותנו.

וכמו שסיפר הגאון הצדיק רבי עזרא עטיה ראש ישיבת פורת יוסף, שהיה בבגדד אדם אחד שהיה עשיר גדול אבל יחד עם זאת היה גם קמצן גדול, והיה מגיע אליו הבן איש חי לבקש ממנו צדקה עבור עניי העיר, ואותו עשיר היה אומר לבן איש חי שהוא לא נותן צדקה, ולמחרת בבוקר מוקדם שוב פעם בא הבן איש חי ודפק בדלתו של אותו עשיר קמצן וביקש צדקה ולא נתן, ושוב למחרת בא בשעה מוקדמת יותר ודפק בדלת וביקש ממנו צדקה, אמר לו אותו עשיר - הרי כבר אמרתי לך שאני לא נותן א"כ מפני מה אתה ממשיך לבוא? אמר לו הבן איש חי - דע לך שמאותו אחד שאתה למדת ממנו גם אני למדתי וגם לך וגם לי יש את אותו המורה, והעשיר לא הבין מה אומר לו הבן איש חי, א"ל העשיר - תוכיח לי שאני ואתה למדנו אצל אותו מורה ואני אתן לך מה שתבקש, א"ל הבן איש חי אותו מורה שאומר לך בכל יום אל תיתן צדקה הוא בא גם אצלי ואומר לי בכל יום אל תקום לתפילה בבוקר מוקדם ולא צריך לדאוג כל כך לעניים, ולמרות שמדי יום אני לא נשמע אליו ומנגד לו ומנצח אותו, הרי שלמחרת הוא בא שוב ומנסה להכשיל אותי ואינו מתייאש, וזה היצר הרע שהוא המורה שלך וגם שלי אלא שאני מתגבר עליו, אבל דבר אחד למדתי ממנו, שכמו שהוא לא מתייאש ואפילו שכבר שמונים שנה הוא בא אצלי ולא שמעתי אליו בכל זאת לא מתייאש ובא בכל יום, כך גם אני אבוא אליך בכל בוקר לזכות אותך במצוות

הצדקה, וגם שתגיד לי לא אני אמשיך לבוא כי כמו שיצר הרע לא מתייאש גם אני לא מתייאש, מיד העשיר אמר לבן איש חי קח כל סכום שאתה רוצה אבל בבקשה אל תבוא יותר להעיר אותי מוקדם בבוקר.

העצבות והייאוש הן מעצותיו של היצר הרע

ודע שהיצר הרע יכול להפיל את האדם ברגע אחד לכל העבירות הכי חמורות על ידי שהוא מכניס בו עצבות, וברגע שנכנסת באדם עצבות מיד הוא נופל בידי היצר הרע, וכן רבי אהרן מקרלין היה אומר - אין מצווה מפורשת בתורה להיות בשמחה, וכמו כן אין עבירה מפורשת בתורה להיות בעצבות, אולם מה שהשמחה יכולה לפעול בנפש האדם - להעלותו ולרוממו - שום מצווה אחרת אינה יכולה לפעול, ומה שהעצבות יכולה לפעול בנפש האדם - למוטטו ולהרחיקו - שום עבירה אחרת אינה יכולה.

ולפעמים היצר הרע מנסה להכשיל את האדם על ידי שהוא מכניס באדם יאוש מן התשובה, שאומר לאדם - מה כבר תעזור לך המצוה שאתה עושה? הרי אתה יודע בכמה עבירות חמורות נכשלת, ואין לך תקנה לפני הקב"ה, והקב"ה בכלל לא רוצה ולא מעוניין במצוות שלך ובתפילות שלך.

אבל על האדם לדעת שהוא שקר מוחלט ודמיון כוזב של היצר הרע, שבאמת הקב"ה משתוקק לתשובתו של כל יהודי, וכלל לא משנה כמה עבירות הוא עבר וכמה מצוות הוא לא קיים, הקב"ה תמיד יקבל את תשובתו, ובאמת כל היאוש מן התשובה בא רק מן היצר הרע המנסה להכשיל את האדם ולהרחיקו מאביו שבשמיים.

היצר הרע לא מכשיל את האדם בבת אחת

הגמרא במסכת שבת (קה ב) אומרת "תניא (נאמר בברייתא) ר"ש בן אלעזר אומר המקרע בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שכך אומנותו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד ע"ז והולך ועובד. א"ר אבין מאי קראה (-היכן הדבר כתוב

בפסוק?) (תהילים פא י) 'לא יהיה בך אל זר ולא תשתחווה לאל נכר', איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע".

הבן איש חי מספר, שהיה עשיר שהיה קמצן מאוד ולא היה נותן צדקה, ובא אליו עני אחד שהיה פיקח גדול והיה רעב, אותו עני דפק בדלת של העשיר וביקש שייתן לו בבקשה רק בצל, אמר העשיר הקמצן - רק בצל? ונתן לו בצל, אחרי שאכל את הבצל דפק שוב בדלת וביקש מעט לחם להעביר את החריפות של הבצל והעשיר הקמצן נתן לו לחם, אחרי שסיים לאכול את הלחם דפק העני בדלת של העשיר שוב, וביקש מים לשתות כי הגרון שלו יבש מהלחם והעשיר נתן לו גם מים, ובסוף יצא שאותו עני קיבל מהעשיר הקמצן גם בצל גם לחם וגם מים.

והרי אם אותו עני היה מבקש מלכתחילה גם בצל וגם לחם וגם מים לא היה מקבל כלום, אלא שבפיקחותו השכיל לבקשם אחד אחרי השני ולא יחד, ולמעשה כך היצר הרע נוהג בנו שבתחילה הוא מבקש רק דבר קטן, רק אל תזהר במצווה הקטנה הזו, ולאט לאט לוקח עוד קצת ועוד קצת עד שהוא משיג את הכל.

היצר הרע מנסה רק לפתוח פתח קטן

הטבע בעולם שאם ילד בא לאבא שלו ומנדנד לו - אבא תקנה לי משחק קטן, האבא אומר לעצמו - אני אקנה לו את המשחק הקטן הזה העיקר שייתן לי כבר מנוחה, כך לפעמים האדם חושב - יצר הרע כל כך חזק ולא נותן לי מנוחה, אולי אם אני אשמע בקולו באיזה דבר קטן תהיה לי מנוחה ממנו, אבל האדם צריך לדעת שברגע שהוא פתח ליצר הרע את הדלת ונתן לו משהו קטן, היצר הרע כבר נכנס ולאט לאט משתלט על האדם, וגם אם ירצה לחזור למוטב לא יצליח כי הוא כבר שקוע במלכודת של היצר הרע.

יצר הרע נמשל לזבוב (ברכות סא א), והזבוב הרי לא יכול לפצוע אבל כשיש פצע פתוח מיד הזבוב בא, והוא פירוש הפסוק (בראשית ד ז) "לפתח חטאת רובץ", שבשעה שאדם פותח את הפתח ליצר הרע מיד היצר הרע משתלט עליו, אבל אם הוא לא נותן

ליצר הרע את הפתח, היצר הרע לא יכול להפילו.

אומר הבן איש חי, משל לאדם שהיה רועה צאן והלך ליער, ובא אליו השועל וא"ל - תן לי שני כבשים ואני לא אזיק לך, נתן לו הרועה שני כבשים והלך השועל, למחרת שוב בא השועל וא"ל - תן לי שני כבשים ואני לא אזיק לך, נתן לו הרועה שוב שני כבשים, וכך בכל יום עד שאכל השועל את כל הכבשים, ובא השועל לרועה וא"ל - תן לי שני כבשים, א"ל הרועה - לא נשאר לי אפילו כבש אחד, מיד קפץ עליו השועל וטרף אותו.

והנמשל הוא: כך היצר הרע אומר לאדם - תן לי תאווה אחת ואני אעזוב אותך והאדם מתפתה ונותן לו, ולמחרת שוב אומר לו תן לי רק עוד תאווה אחת ואני אעזוב אותך, וכך בכל יום עד שהוא טורף את האדם ולא משאיר לו אפילו מצוה אחת.

אסור להכניס את היצר הרע בפתח הדלת

דוד המלך אומר בתהילים (עט ח) "**אל תזכור לנו עוונות ראשונים**", ולכאורה מפני מה ביקש דוד המלך מהקב"ה שלא יזכור לו דווקא את העוונות הראשונים? וכי את העוונות האחרונים הוא רוצה שיזכור לו?

אלא אומר הבן איש חי, שבשעה שהאדם כבר שקוע בתאוות כבר אין עם מי לדבר, אבל התביעה שיש לקב"ה על האדם היא למה הכנסת את היצר הרע מלכתחילה? למה זלזלת במצוות הפשוטות ונתת ליצר הרע להיכנס? לכן אומר דוד המלך - התביעה של הקב"ה על האדם היא על העוונות הראשונים שבהם הוא היה צריך ליזהר שלא ליפול ושלא לתת דריסת רגל בנפשו ליצר הרע, ולכן מבקש דוד המלך מהקדוש ברוך הוא - 'אל תזכור לנו עוונות ראשונים'.

אומר החפץ חיים, משל למה הדבר דומה? לנוכל אחד שהיה פיקח גדול, ויום אחד ראה ברחוב היקר ביותר דירה מפוארת וחשק בה לעצמו, אבל לא רצה לשלם את מחירה לכן אמר - אני אלך בעורמה ואשיג את הבית הזה תמורת עשירית משוויו, דפק בדלת ואמר לבעל הבית - האם אתה

מוכן למכור לי את ביתך? אמר לו בעל הבית - הבית כלל אינו למכירה, אמר לו אותו הנוכל - אני הייתי מוכן לקנות ממך את הבית אבל כיוון שאתה מסרב אשאלך דבר אחר, אם אתה רוצה אני מוכן לשלם לך סכום מכובד תמורת הזכות לתלות בבית מסמר אחד, שבכל זמן שארצה אוכל לגשת לאותו מסמר ולהשתמש בו כרצוני, חשב בעל הבית לעצמו - שוטה זה מוכן לשלם סכום העולה לכדי עשירית ממחיר הבית כולו רק עבור מסמר אחד? הרי זו עסקה משתלמת ביותר, ענה לו בעל הבית - אני מוכן לעסקה, והלכו לעורך דין וחתמו על החוזה ביניהם כדת וכדין.

למחרת בלילה דפק אותו נוכל על דלת הבית וביקש לתלות על המסמר את החליפה והכובע שלו, ובעל הבית לא היתה לו ברירה הוא הרי שילם על המסמר לכן קם ממיטתו ופתח לו את הדלת, ולמחרת בלילה שוב העיר את בעל הבית וביקש לתלות את הסל שלו על המסמר, ובסל הייתה נבלה של איזו חיה שבכל יום שעבר הסריחה יותר ויותר עד שבני הבית קצו בחייהם, אבל להוריד את המסמר לא יכלו שהרי החוזה כתוב וחתום כדת וכדין, שיש לאותו אדם זכות להשתמש במסמר כאוות נפשו, וכך בכל לילה היה בא באמצע הלילה והיה מעיר את בעל הבית, עד שבעל הבית כבר לא היה יכול יותר וקם ועזב את הבית ואותו נוכל נכנס לגור בבית, והנמשל הוא - שהיצר הרע רוצה רק לתקוע מסמר קטן בליבו של האדם, ואם האדם נותן לו את הפתח, הרי שבסוף היצר הרע נעשה בעל הבית.

היצר הרע גורם לאדם שלא יוכל לחזור בתשובה

וכמו שאומרת הגמרא במסכת שבת (לא ב) "אמר רבה מאי דכתיב (-מה פירוש הפסוק) בתהילים (מט יד) 'זה דרכם כסל למו'?, יודעין רשעים שדרכם למיתה ויש להם חלב על כסלם", פירוש - שלאחר שהאדם כבר משוקע בחטא הרי שנוצרת כמין שכבה עבה על ליבו, והיא גורמת לו שאף על פי שהוא מבין שדרכו שגויה והיא מובילה אותו אלי פי פחת, כבר אינו יכול לחזור בתשובה.

והוא כמו שאמרנו, שצריך להיזהר שלא לתת ליצר הרע שום דריסת רגל בליבנו, משום שלאט לאט הוא מביא את האדם למצב בו הוא שבוי בידיו ללא יכולת לחזור בתשובה.

וכמו שסיפר האור החיים (במדבר פרק כג י) שכמה פעמים באו אליו כמה רשעים בעלי עבירות ואמרו רבי אם נדע שאחרי שנחזור בתשובה מיד נמות מיד נחזור בתשובה אבל אין לנו כח לעמוד בניסיונות.

לחזור בתשובה לאט לאט

כי תצא למלחמה על אוייבך וכו' ה"חתם סופר" (תורת משה דברים כא י) למד מפסוק זה מהי הדרך שהאדם ילך בה במלחמתו נגד יצר הרע. כשהאדם מתחיל לחזור בתשובה, אל יסגף את עצמו עד הקצה האחרון, אלא ילך ממדרגה למדרגה עד שיגיע לפסגה, כדרך שהיצר הרע בא לצדיק ומסיתו לעבור עבירה, אינו אומר לו בפעם אחת, לך עבוד עבודה זרה, כי הוא יודע שלא ישמע לו, אלא מסיתו לעבור מעט מעט, כדרך שאמרו (שבת קה א) היום אומר לו כך, ומחר אומר לו כך וכו'.

וזה מה שאומר הפסוק "כי תצא למלחמה על איביך - כשהאדם יוצא למלחמה על היצר הרע, ה"אוייב" שלו, ונתנו ה' אלוקיך בידך - דע, הקב"ה יעזור לך ותנצח אותו. איך תצליח ? ושבית שביו - תנהג כדרכיו, כדרך שהוא שובה אותך ולא בא אליך בפעם אחת שתעשה חטא גדול, אלא מעט מעט, כך תנהג כשאתה בא לקחת ממנו את שביו, אל תחזור בפעם אחת עד הקצה האחרון, אלא מעט מעט, וכך תצליח לחזור בתשובה שלימה.

וכך גם כדי להינצל מן היצר הרע אדם לא יכול להתחזק ביום אחד בכל המצוות אלא לאט לאט.

הגמרא מספרת (יבמות קכא א) על רבי עקיבא שהפליג בים והאונייה נשברה, והיה רבן גמליאל עומד על שפת הים וראה את רבי עקיבא באוניה והאונייה טבעה בים, נכנס רבן גמליאל לבית המדרש והתחיל להספיד את רבי עקיבא ואחרי כמה זמן נכנס רבי

עקיבא לבית המדרש. א"ל רבן גמליאל ראיתי אותך באוניה והאונייה טבעה בים. א"ל כן אבל נשאר מן האונייה קורה אחת והחזקתי בקורה ואמרתי לעצמי רק שאני יצליח לעבור גל אחד ואחר כך עברתי עוד גל אחד ועוד אחד עד שהגעתי ליבשה.

וכך איך זוכים להתקרב להקב"ה כל פעם להתחזק במצווה אחת פשוטה ומצוה ועוד מצוה עד שבסוף זוכה להיות קרוב מאוד להקב"ה.

עקדו עין אחת ליצר הרע של עריות

כתוב בפרשה "כי תצא למלחמה על אויבך" (כ"א - י') פתח הכתוב בלשון רבים "על אויבך", וסיים בלשון יחיד "ונתנו". ב"נחל קדומים" לחיד"א (כי תצא אות א), מבאר בדרך רמז, עפ"י הגמרא במסכת יומא (סט ב) שאנשי כנסת הגדולה ביקשו רחמים שיתבטל היצר הרע של עבודה זרה, ונתקבלה תפילתם, ונמסר בידם והרגוהו. לאחמ"כ ביקשו לבטל גם היצר הרע של עריות, ואכן נמסר בידם, והכניסו אותו לתוך סיר סגור למשך שלשה ימים, אבל ראו שאין העולם יכול להתקיים, ואפילו ביצה אחת לא הטילה שום תרנגולת באותם הימים, סימו את עיניו והחזירוהו, ומה שסימו את עיניו הועיל שאדם לא יהרהר בקרובותיו. לפי"ז כתב הרב החיד"א 'כי תצא למלחמה על "אויבך", 'דהיינו שכשיבקשו לעשות מלחמה עם שתי יצרי הרע של ע"ז ושל עריות, על הראשון "ונתנו ה' אלוקיך בידך" - לשון יחיד שרק אחד מהם, של ע"ז, ניתן בידם לגמרי שיוכלו להורגו, אבל השני - של עריות, על זה רק "ושבית שביו", אבל לא להורגו.

להתייעץ תמיד עם תלמידי חכמים

הטבע בעולם הוא שבזמן שברור לאדם מי הוא האויב שלו, הרי שיותר קל לו לנצחו, אבל בשעה שלא ברור לו מי הוא אויבו כבר קשה לו מאוד להינצל ממנו, והיצר הרע הרי הוא בתוך גופו של האדם כמו שאומרת הגמרא במסכת שבת (קה ב) על הפסוק בתהילים (פא י) "**לא יהיה בך**

אל זר ולא תשתחווה לאל נכר', איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע", ומכיוון שהוא בתוך גופו של האדם, יצר הרע מכניס באדם כל מיני מחשבות וכל מיני עצות, עד שהוא כלל לא שם לב שהיצר הרע הוא שנתן לו את העצה או המחשבה, ואפילו לעיתים הוא חושב שהוא עושה מצוה, ולכן בכל דבר של קדושה צריך להתייעץ עם תלמיד חכם שיורה לו מהי הדרך הטובה ביותר בעבודת ה', כי אם אדם מתייעץ עם עצמו עליו לחשוש שמא המחשבה הזו שבאה לו היא בכלל מהיצר הרע באה, והוא מראה לך כאילו שאתה עושה מצוה כשלמעשה אתה עושה נגד רצונו של הקב"ה.

להיזהר ממי נוטלים עצה

ואומר הבן איש חי שכאשר אדם בא לקחת עצה ייקח עצה רק מאדם ישר ולא מנוכל, כי אם אדם מתייעץ עם נוכל - הנוכל הזה בסוף ירמה גם אותו, לכן לא לוקחים עצות מהיצר הרע בעבודת השם שהוא הנוכל הכי גדול שהקב"ה ברא מעולם, ולא עוד אלא שהיצר הרע נמצא בתוך המחשבה של האדם, ולכן חובה להתייעץ רק עם צדיקים שידריכו אותו בדרך האמת.

הבן איש חי מספר מעשה באדם אחד שהייתה לו אכסנייה, ופעם אחת הגיע עשיר גדול מאוד להתארח שם ונשאר למשך זמן ארוך, ואותו עשיר היה עירירי לא היו לו ילדים ואחרי כמה חודשים נעשה חולה ביותר, עד שראה בעל האכסנייה שעומד להתקרב זמן פטירתו של אותו עשיר מן העולם, והחוק אומר שעירירי שמת ללא שכתב צוואה כל נכסיו הולכים לקופת המדינה.

התחיל בעל האכסנייה לחשוב מה ניתן לעשות על מנת לקחת את רכושו של העשיר שלא ילך לקופת המדינה, עד ששמע בעל האכסנייה שיש איזה אדם נוכל גדול ורמאי והלך להתייעץ אתו, ושאל אותו הנוכל - אם אני אעזור לך מה תיתן לי? א"ל - אני אתן לך מאה מטבעות זהב, אמר הנוכל - אני מסכים, ובא הנוכל ואמר - אל תעשה כעת שום דבר, אלא נחכה שאותו עשיר ימות ותקרא לי, לאחר שבוע אותו עשיר מת וקרא בעל האכסנייה

לנוכל, אמר הנוכל לבעל האכסנייה - קח את גופתו של העשיר ותצניע אותה במקום סתר, ואני אכנס למיטתו ואתחפש כאילו אני העשיר.

והיה עושה עצמו כחולה וביקש לקרוא לעו"ד לכתוב עבורו צוואה, וכשבא העו"ד ביקש הנוכל מבעל האכסנייה לצאת, ואמר הנוכל - אני מצווה לתת כל רכושי לראובן הכהן (וזה היה שמו של הנוכל עצמו), ומאה מטבעות אני מצווה לתת לבעל האכסנייה שהיטיב איתי וטיפל בי, וחתם על הצוואה.

ועוה"ד הלך ומסר לשלטונות את הצוואה, ואחרי שלושה ימים הוציא בעל האכסנייה את גופתו של העשיר ואמר שמת, וקברו אותו והלך לקיים את הצוואה, והתברר שאותו רמאי ונוכל רימה אותו ובמקום לתת לו את כל הנכסים כתב לתת לו רק מאה מטבעות. אמרו לו לבעל האכסנייה - שוטה שכמוך, מי שמתייעץ עם רמאי ונוכל סופו שירמה גם אותו.

והנמשל הוא: שאם אדם מתייעץ עם מחשבות ליבו ולא עם צדיק המנוסה במלחמת היצר, עליו לדעת שבתוך המחשבות שלו נמצא גם היצר הרע, ואם אתה מתייעץ עם נוכל הוא ירמה גם אותך, לכן תמיד על האדם להתייעץ בדעת תורה.

להקדים אהבה לפני הירא"ה

אומרת הגמרא במסכת ברכות (ה א) "א"ר לוי בר חמא אמר ר"ש בן לקיש, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע שנא' (תהילים ד, ה) 'רגזו ואל תחטאו', אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר 'אמרו בלבבכם', אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר 'על משכבכם', אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר 'ודומו סלה'". ולמדנו מדברי הגמרא הללו שיש שלושה שלבים במלחמת היצר קודם יעסוק בתורה, ואם העיסוק בתורה לא עזר יקרא קריאת שמע, ואם קריאת שמע לא עזרה יזכיר ליצר הרע את יום המיתה. ושואל הבן איש חי לכאורה מדוע לא יזכיר לו מיד את יום המיתה? כלומר אם הזכרת יום המיתה בהכרח עוזרת למלחמת היצר מפני מה לא ישתמש בהזכרת יום המיתה מיד בהתחלה וכך

וודאי ינצח את היצר הרע?

עונה הבן איש חי בעבודת ה' יש שני סוגים, סוג אחד שאדם עובד את הקב"ה מתוך אהבה שחושב בליבו כמה טובות עשה עימו הקב"ה כל ימי חייו, ומתמלא רצון לעבוד את הקב"ה מתוך אהבתו לקב"ה, ויש סוג שני שאדם עובד את הקב"ה כיוון שהוא יראו מעונשו ומפחד שאם לא יעשה את רצונו של הקב"ה, הרי שהקב"ה ייסר אותו בייסורים קשים ועוד עתיד לרשת גהינום, ומכיוון שעבודת השם המעולה יותר היא זו הבאה מתוך אהבה ולא מתוך יראה, לכן אמרו חז"ל שקודם ינסה להכניע את היצר הרע על ידי לימוד תורה וכך תכנס בליבו אהבת השם ויעבוד את ה' מתוך אהבה, ואם לא יצליח להתגבר על יצרו יקרא קריאת שמע שגם קריאתה מביאה את האדם לאהבת ה' שהרי נאמר בה (דברים ו ה) "ואהבת את ה' אלוקיך", אבל אם לא יצליח יזכיר לו יום המיתה שהוא עתיד לתת דין וחשבון לפני הקב"ה, ומתוך יראת הדין ינצל מהעבירה.

וכן כתב מו"ר זקננו רבי יעקב אבוחצירא שהמילה את מקריאת שמע "ואהבת את ה' אלוקיך", היא ראשי תיבות - אלול תשרי, שבחודשים אלו צריך להתחזק במיוחד בעבודת ה' מתוך אהבה.

יתרון האהבה על היראה

וכן אומרת הגמרא במסכת יומא (פו ב) "אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות שנאמר (הושע יד, ב) 'שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך'.. .. והאמר (והרי אמר) ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שנאמר (יחזקאל לג, יט) 'ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם יחיה', לא קשיא (לא קשה) כאן מאהבה כאן מיראה.

כלומר - אם אדם חוזר בתשובה מתוך אהבתו לקב"ה הרי שכל עוונותיו שעשה במזיד נהפכים לזכויות, כל עבירה שעשה נהפכת כאילו עשה מצווה, ואם חוזר בתשובה מתוך יראה - עוונותיו שעשה במזיד נהפכים לשגגות, וזו מעלת החזרה בתשובה מתוך אהבה על פני חזרה בתשובה

מתוך יראה.

והוא מה שאומרת התורה 'ושבית שביו', שבשעה שיהודי נכשל בעבירות הוא נלקח בשבי בידי היצר הרע, ובשעה שהוא חוזר בתשובה מאהבה הוא זוכה שכל מה שלקח לו היצה"ר הוא לוקח ממנו בחזרה, כי אם שב בתשובה מתוך אהבה הכל נהפך לזכויות.

כוחו של היצר הרע – בדמיון

הגמרא אומרת במסכת סוכה (נב א) "דרש רבי יהודה, לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין והללו בוכין, צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה".

ולכאורה איך יכול להיות שלצדיק נראה היצה"ר כהר גבוה ולרשע הוא נראה כחוט השערה? אלא הגר"י סלנטר זצ"ל בספר אור ישראל (אות ח') - בשעה שיש לאדם איזו תאווה מסוימת, למשל אם יש לו תאווה לאכול בשר טוב ונכנס בו רצון גדול ותאווה גדולה לאכול את אותו בשר, הוא הולך וטורח הרבה עד שמשיג את אותו בשר, ואחרי שסיים לאכול את הבשר פתאום הוא חושב לעצמו - על מה טרחתי והתאמצתי כל כך הרבה, עבור הנאה של רגע אחד של דבר קטן? וכאן אנחנו לומדים דבר גדול שקודם שהאדם נכשל בתאווה, היצר הרע מכניס בו חשק גדול מאוד אליה, עד שהיא נדמית לו כדבר גדול ששווה לו להשקיע מאמצים וממון רב על מנת להשיגה, אבל אחרי שנכשל בתאווה היא נדמית לו כדבר קטן של כלום, שלא שווה את כל מה שהתאמץ והוציא עבורה.

ולכן הצדיק שלא נכשל נראה לו היצה"ר כהר גבוה כי הוא כבש את תאוותו, ולכן אותה תאווה עדיין נדמית לו כדבר גדול ונחשק, אבל הרשעים נידמה להם היצה"ר כחוט השערה, כי הרשע אחרי שכבר נכשל בתאווה והוציא הרבה כסף בשבילה והתאמץ הרבה, והוא מתפלא על עצמו איך

בשביל דבר כל כך קטן טרחתי כל כך הרבה?

כי כל כוחו של היצר הרע הוא במה שמדמה לאדם את התאוות כדבר גדול, ואחרי שנכשל בהם מראה לו אותם כדבר קטן ועלוב ועל ידי זה מכניס בו עצבות שאומר לעצמו - איך לא עמדתי כנגד תאווה כל כך קטנה, ועל ידי זה היצר הרע כבר מכשיל אותו בעבירה נוספת כמו שכתוב (אבות ד ב) "מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה".

ועוד תירוץ אומרים רבותינו ז"ל שלמה לצדיק נראה כהר גבוה ולרשע כחוט השערה, אלא בגלל שהצדיק לא מבין איך הצליח לנצח את היצר הרע שנראה כמו הר גבוה גדול וחזק ולרשע נראה כחוט השערה, כי הקב"ה אומר לרשע אתה יודע אם היית ניזהר לא לזלזל במצוות הפשוטות היצר הרע לא היה משתלט עליך, אבל אתה זלזלת במצוות הפשוטות כחוט השערה ולכן הדרדרת לכל העבירות החמורות ביותר.

איך ידע משה רבינו שהגיע זמן פטירתו מן העולם?

כתוב בתורה (דברים לא ב) שמשה רבינו אמר בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא משה רבינו אמר שהגיע זמנו למות מן העולם ולכאורה אחד מהדברים שהקב"ה הסתיר מהאדם זה שהאדם לא ידע את זמן פטירתו כי לא ידע האדם את עיתו ואיך ידע משה רבינו שהגיע זמן פטירתו מן העולם?

אלא אומר הרב החתם סופר שראה משה רבינו שאין לו יותר ניסיונות ואין לו יצר הרע הבין משה שהגיע זמן פטירתו מן העולם.

למה אומרים עקידת יצחק ולא שחיטת יצחק?

בראש השנה אנחנו אומרים בתפילה "ועקידת יצחק היום לזרעו ברמים תזכור" שאנחנו מבקשים מהקב"ה

בראש השנה רבנו של עולם תזכור לנו עקידת יצחק.

וצריך להבין שהרי המדרש אומר שבא אברהם אבינו ולקח את הסכין לשחוט את יצחק ירד מלאך מן השמים ואמר לו אל תשלח ידך אל הנער היה צריך לומר רבונו של עולם תזכור לנו שחיטת יצחק למה אנחנו אומרים עקידת יצחק?

אלא אומר המדרש (רש"י בראשית כב ו) כתוב וילכו שניהם יחדיו מה הפירוש יחדיו? שהלב של אברהם והלב של יצחק היו שווים שניהם הלכו בלב שלם לקיים מצוות בורא עולה, יצחק אבינו הסכים בלב שלם להישחט ולהיות קורבן להקב"ה, ואומר המדרש שיצחק עלה על גבי המזבח אמר יצחק לאברהם אבא אני מבקש ממך שתעקוד אותי שתקשור אותי חזק כי אני חושש אולי אני יראה את הסכין ומרוב פחד יכנס בי יצר הרע ואני יברח לכן אני מבקש ממך אבא תעקוד אותי. לכן אנחנו אומרים להקב"ה רבונו של עולם בראש השנה תזכור לנו עקידת יצחק שתזכור לנו שאפילו יצחק שהיה קודש קודשים אבל הוא פחד מן היצר הרע שמא יתגבר עליו יצר הרע, ואנחנו אומרים רבונו של עולם אם יצחק אבינו פחד מן היצר הרע מה אנחנו נאמר, לכן אנחנו אומרים עקידת יצחק ולא הקרבת יצחק.

תצא ר"ת תפילין ציצית אות שבת

אומר הצדיק מרן רבי יעקב אבוחצירא בספרו פתוחי חותם (תחילת פרשת כי תצא) שיש שלוש מצוות שהם סגולה להינצל מן היצר הרע מצוות תפילין מצוות ציצית ומצוות שמירת שבת, תצא ר"ת תפילין ציצית אות זה שבת קודש כי אות היא בני ובין בני ישראל.

נעשית לו כהיתר

בהתחלה שיהודי נכשל בעבירה יש לו ייסורי מצפון אבל אחרי שכבר דש בעבירה אומרת הגמרא (יומא פו ב) אמר רב הונא כיון עבר אדם עבירה ושוב עשה אותה פעם ראשונה פעם שניה פעם שלישית נעשית לו כהיתר כבר אין לו ייסורי מצפון.

בשעה שעומד בניסיון נפתחים לו כל שערי הברכות

וכותב רבי חיים ויטאל שבשעה שהקב"ה רוצה להשפיע על יהודי ברכה גדולה מיד בא השטן לקטרג ומבקש השטן לנסות את האדם ומה עושה הקב"ה שולח לו ניסיון עם היצר הרע ואם האדם עומד בנסיון מיד נפתחים לו כל שערי הברכות בשמים, ואם ניכשל היצר הרע מקטרג על האדם שלא מגיע לו הברכה.

ולכן מתי שבא על האדם נסיון עם היצר הרע ויהודי עומד בניסיון ולא נופל בידי היצר הרע מיד נפתחים לו כל שערי הברכות בשמים ולומדים זה מיוסף הצדיק שאחרי שעמד בניסיון עם אשת פוטיפר מיד ויהי ה' את יוסף ויהיה איש מצליח ועלה לגדולה ונעשה מושל בכל ארץ מצרים.

מוטב שישאנה בהיתר ולא באיסור

ואומרת לנו התורה וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאישה, אומר המדרש אמר הקב"ה מוטב שישאנה בהיתר ולא באיסור שאם אין אני מתירה לו סופו שיקחנה באיסור לכן התיר הקב"ה אשת יפת תואר גויה, ורואים מכאן אתה למד שהקב"ה לא מביא על האדם ניסיון אלא אם כן הוא יכול לעמוד בניסיון כי דבר שאדם לא יכול לעמוד בו הקב"ה לא מביא על האדם, וכמו שבאשת יפת תואר הקב"ה התיר לאדם כי הקב"ה אמר האדם לא יצליח לעמוד בניסיון, אבל שאר דברים שאסרה תורה וכל הניסיונות שבאים על האדם הקב"ה לא מביא ניסיון אלא אם כן יש באדם כח לעמוד בניסיון.

לפעמים אדם חושב שאין לו את הכח לעמוד בנסיון, המדרש אומר ה' צדיק יבחן שהקב"ה לא מביא על אדם נסיון אם אדם לא יכול לעמוד בנסיון אם לא היית יכול לעמוד בנסיון בורא עולם לא היה מביא עליך את הנסיון הזה

ואם בורא עולם הביא עליך את הנסיון סימן שיש לך את הכוחות לעמוד בנסיון. משל לאדם שהיה סוחר בכלי זכוכית והיתה לו חנות גדולה וכל החנות היתה מלאה בכלי זכוכית והגיע לו משלוח חדש של כלי זכוכית ולא מצא מקום איפה להניח את כל הכלי זכוכית, מה עשה נעץ מסמר בקיר וכדי לבדוק אם הוא חזק קודם כל נתלה עליו וכשראה שהוא חזק תלה עליו את הסל עם כל הכלי זכוכית, כך הנמשל לפני שהקב"ה מביא על האדם נסיון הקב"ה נותן לאדם את הכח לעמוד בניסיון.

מסופר שהיה מעשה בזמן (אהל משה בדי נחמה עמ' עה) הרבי מקוצק שהיה יהודי אחד שהיה מתפלל בבית הכנסת של הבעל שם טוב והיו לו מחסנים של תבואה ומזה היה מתפרנס, יום אחד באמצע התפילה נכנסו ואמרו לאותו סוחר שהיתה שריפה גדולה והמחסנים שלו נשרפו ומיד נפל אותו אדם והתעלף והיה בסכנת חיים, והיו מנסים להעיר אותו ולא הצליחו, ושראה כך הרבי מקוצק ניגש והתכופף אליו ולחש לו באוזן המחסנים שלך לא נשרפו הם טעו זה מחסנים של אדם אחר שיש לו שם כמו שלך, מיד אותו אדם פקח את העיניים והתעורר, ואחרי כמה שעות התברר באמת שהמחסנים של אותו סוחר לא נשרפו. שאלו את הרבי מקוצק רבינו איך ידעת? א"ל ראיתי שהוא לא עומד בניסיון הבנתי שזה טעות, כי הקב"ה לא מביא על האדם ניסיון אלא אם כן יש לו כח לעמוד בניסיון, וראיתי שאותו אדם אין לו כח לעמוד בניסיון ועמד למות מיד הבנתי שזה טעות ולא הסחורה שלו נשרפה.

לא מהיום רק ממחר

יצר הרע אומר לאדם תשמור שבת תניח תפילין תלך לשיעור תורה, אבל לא מהיום ממחר משבוע הבא וכך עובר עוד יום ועוד יום עד שעוברים כל חיו.

ולמה כי לפני שהנשמה יורדת לעולם הזה הקב"ה משביע את הנשמה תהיה צדיק ואל תהיה רשע ואל תשכח בשביל מה באת לעולם הזה, שהקב"ה הוריד את הנשמה ממקום גבוה מאוד לעולם הזה רק כדי לעשות מצוות ומעשים טובים, ואיך שהנשמה יורדת

פרשת כי תצא

לעולם הזה מתלווה אליה יצר הרע ומתחיל לומר לאדם החיים עוד לפניך יהיה לך הרבה זמן לעשות מצוות וכך עובר עוד שנה ועוד שנה שפתאום האדם רואה שעברו רוב חייו ובקושי הספיק לעשות משהו בשביל הנשמה בשביל החיים הנצחיים בשביל המטרה שאליה באת לעולם.

והגמרא אומרת על הפסוק "ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך", ודרשו חז"ל אין ועתה אלא לשון חזרה בתשובה ושואלים רבותינו ז"ל היכן רמוז במילה ועתה ענין של חזרה בתשובה?

אלא אומרים רבותינו ז"ל שהיצר הרע אומר לאדם תחזור בתשובה ותעמוד בנסיון אבל לא מהיום רק ממחר, וכך אומר לו בכל יום תלך לשיעור תורה אבל לא מהיום משבוע הבא וכך עובר יום ועוד יום עד סוף ימיו, לכן באה התורה ואומרת ועתה ודרשו חז"ל אין ועתה אלא תשובה כי מתי אדם זוכה להתגבר על היצר הרע רק שמקבל על עצמו מעכשיו ולא מחכה למחר.

המגיד מדובנא אומר מעשה באדם עני שהלך ליד שפת הנהר וראה איזה ילד שעומד לטבוע ומיד קפץ למים וסיכן את עצמו והצליח להציל את הילד, והתברר שאותו ילד זה הבן של המלך ומיד לקח אותו אדם את הילד לאבא שלו למלך וכששמע המלך איך אותו אדם סיכן את עצמו כדי להציל את חייו של הבן שלו היחיד התרגש מאוד ואמר לו אני נותן לך פרס שתיכנס לתוך חדר האוצרות שלי ותיקח משם כל מה שתרצה, וקבע לו המלך תאריך מסוים שיבוא ואחרי כמה ימים התחיל המלך לחשוב חבל שאמרתי לאותו אדם שייכנס לחדר האוצרות מי יודע מה הוא ייקח משם, יש שם דברים יקרי ערך מאוד והתחיל המלך לשקול לחזור בו ולבטל את מה שהבטיח לאותו אדם, וקרא המלך ליועצים שלו ואמרו לו אדוני המלך לא יכול לחזור בו כי מה שהמלך מוציא מהפה חייב להתקיים כי זהו כבודו של המלך, אבל יש לנו עצה טובה למלך נלך ונחקור מה אותו אדם אוהב ונבלבל את דעתו כך שלא ישים לב ויהיה באוצרות של המלך רק זמן קצר, הלכו וחקרו מה אותו אדם אוהב לאכול ואיזה יין אוהב לשתות ואיזה תזמורת הוא אוהב והלכו ודאגו שכל מה שהוא אוהב יהיה

באותו יום, ואותו אדם עני פתאום כולם נהיו חברים שלו כי אוהבי עשיר רבים שאדם מצליח פתאום כולם חברים שלו, ורק שיש לו צרה פתאום הוא רואה שהוא לבד, כמו שאמר דוד המלך בשעה שהיה לו צרה הבט ימין וראה ואין לי מכיר אבד מנוס ממני אין דורש לנפשי, שהיה דוד בורח מהבן שלו כולם התרחקו מדוד, ואותו אדם עני שראו כולם שהוא עומד להיות עשיר גדול התקרבו אליו והיו נותנים לו הלוואות, וכשהגיע היום הוא הגיע לארמון המלך וראה בגינה אוכל טוב ואמר לעצמו היום גדול יש הרבה זמן בינתיים בו ונאכל קצת, ואחר כך שתה קצת יין והביאו לו עוד יין יותר משובח ועוד יין, והיה עומד מול התזמורות ונהנה ושמח ועד שפתאום מסתכל נשאר לו רק עוד חמש דקות ונגמר היום מיד רץ לחדר האוצרות הכניס איזה יהלום אחד לשק ומיד כבר השעון מצלצל ניגמר הזמן ובאו עבדי המלך והוציאו אותו מחדר האוצרות ואותו אדם כולם עמדו בחוץ לראות מה הוציא מחדר האוצרות של המלך והוא יצא בבושת פנים עם יהלום אחד וכולם צחקו עליו, אמרו לו אם היית ניכנס מהבוקר לחדר האוצרות היה לך תזמורת שתנגן לך כל חייך טיפש שכמותך שבזבזת את הזמן שלך על שטויות.

הנמשל כך לפני שהנשמה יורדת לעולם הזה הקב"ה משביע את הנשמה תהיה צדיק ואל תהיה רשע ואל תשכח בשביל מה באת לעולם הזה כדי לעשות מצוות ומעשים טובים, וכשהנשמה יורדת לעולם הזה מיד מתלווה אליו יצר הרע ומתחיל לומר לאדם החיים עוד לפניך יהיה לך הרבה זמן לעשות מצוות שתצא לפנסיה ולא יהיה לך מה לעשות בבית וכך עובר יום ועוד יום ועוד שנה ועוד שנה עד שפתאום האדם מתעורר בסוף ימיו ואומר רגע לא קיימתי מצוות, ולכן צריך האדם לנצל את הזמן שלו בעולם הזה אתה נמצא בחדר האוצרות כי רק בעולם הזה אתה יכול לעשות מצוות ורק בעולם הזה אתה יכול לחזור בתשובה אבל בעולם הבא הוא חופשי מן המצוות.

רק בעולם הזה אפשר לחזור בתשובה

ואתה צריך לזכור שרק כאן בעולם הזה אתה יכול לקיים מצוות אבל בעולם הבא כבר אין מצוות והמתים חופשי מן המצוות

הגמרא מספרת (בבא מציעא פד א) על ריש לקיש שהיה ראש השודדים, ופעם אחת הלך רבי יוחנן לטבול בירדן והיה רבי יוחנן יפה תואר והיה ריש לקיש במרחק גדול, וכשראה את רבי יוחנן קפץ קפיצה אחת כי חשב שרבי יוחנן זה היה אישה, כשראה אותו רבי יוחנן התחיל לדבר על ליבו שיחזור בתשובה, והצליח רבי יוחנן לשכנע את ריש לקיש, ואמר לו חיילך לאורייתא שפירושו שאת הכח שלך תוציא אותו לתורה, ואם תחזור בתשובה אני ייתן לך את אחותי לאישה, והסכים ריש לקיש וכשבא לקפוץ בחזרה לא הצליח, ולמה לא הצליח?

אלא היכן הכח של האדם היכן שהרצון שלו בהתחלה כל הרצון שלו היה בעבירות ושם היה הכח שלו אבל עכשיו כבר שרבי יוחנן דיבר על ליבו כבר ענין אותו דברי קדושה ולא טומאה ולכן כבר לא היה לו רצון כל כך להראות את הגבורה שלו ולכן לא הצליח לקפוץ כמו בהתחלה, ועמד ריש לקיש והתחתין עם אחותו של רבי יוחנן ורבי יוחנן היה לומד חברותא עם ריש לקיש והגמרא (ב"מ פד ב) מספרת שנעשה ריש לקיש גדול מאוד בתורה שעל כל שאלה שהיה שואל אותו רבי יוחנן היה ריש לקיש עונה לו 24 תירוצים תשובות, והגמרא מספרת שנפטר ריש לקיש התחיל רבי יוחנן ללמוד חברותא עם תלמיד חכם אחר, והיה רבי יוחנן שואל אותו שאלה ולא היה יודע החברותא לתרץ את הקושיא של רבי יוחנן, והיה רבי יוחנן מצטער איפה ריש לקיש עד שהגמרא אומרת שרבי יוחנן מרוב צער שהיה מצטער שחסר לו את ריש לקיש שילמד איתו, יצא מדעתו עד שהתפללו חכמים על רבי יוחנן שימות ונפטר רבי יוחנן, והגמרא מספרת שריש לקיש עלה לשמים ונכנס לגן עדן וכשהחברים של ריש לקיש נפטרו מן העולם שאלו היכן ריש לקיש אמרו להם בגן עדן אמרו גם אנחנו רוצים להיכנס לגן עדן אמר

הקב"ה אתם רצחתם וגנבתם תלכו לגיהינום אמרו אבל גם ריש לקיש רצח יחד איתנו וגנב יחד איתנו למה הוא בגן עדן ואנחנו בגיהינום, אמר הקב"ה ריש לקיש עשה תשובה אבל אתם לא חזרתם בתשובה אמרו עכשיו נחזור בתשובה, אמר להם הקב"ה עכשיו כבר מאוחר לחזור בתשובה אפשר רק בעולם הזה אבל בשעה שאדם מת והמתים חופשי.

למה הקב"ה ברא את היצר הרע?

ואם ישאל האדם הרי הקב"ה רוצה שיהודי יעשה מצוות ומעשה טובים למה בכלל הקב"ה ברא את היצר הרע? כי הקב"ה רוצה שיהיה לאדם בחירה בין טוב לרע ואם לא היה לאדם יצר הרע כולם היו בוחרים בטוב וכל השכר בעולם הבא זה על זה שהיה לך התמודדות בין טוב לרע ובחרת בטוב.

הקב"ה ברא את היצר הרע והמטרה שהקב"ה ברא את היצר הרע כדי שיהיה לאדם התמודדות בין טוב לרע כל הזמן היצר הרע מושך את האדם כל הזמן לרע והיצר הטוב מושך את האדם לצד הטוב ויש לאדם התמודדות תמידית בכל רגע ורגע ובשעה שהאדם מתגבר על היצר הרע ועושה טוב גם יצר הרע שמח ואע"פ שהאדם ניצח אותו הוא שמח כי גם יצר הרע ברא אותו הקב"ה ויצר הרע עושה את השליחות שברא אותו הקב"ה למשוך את האדם לצד הרע אבל בשעה שהאדם ניצח את היצר הרע ובחר בטוב ולא ברע גם יצר הרע שמח שהאדם עושה רצונו של הקב"ה.

משל למלך שהיה לו בן יחיד ורצה המלך למנות את בנו תחתיו למלך אבל חשש המלך אם בנו יהיה נאמן אליו מה עשה שלח את אחד השרים שינסה לפתות את בנו שיכנסו ויגנבו מחדר האוצרות והבן לא הסכים לשמוע לאותו שר והמלך מינה את בנו למלך, ועשה סעודה גדולה ובראש הסעודה רואה בן המלך שיושב אותו שר ומיד צעק עליו איך אתה יושב כאן בראש הסעודה אתה גנבת את המפתחות ורצית לגנוב את המלך, ניגש אליו אביו המלך ואמר לו בני אם הוא לא היה כאן גם אתה לא היית כאן בזכותו שהוא בחן אותך וגילה שאתה

נאמן מיניתי אותך למלך.

כך הנמשל הנשמה שואלת את הקב"ה רבש"ע למה הבאת לי את היצר הרע, א"ל בלי יצר הרע לא היית זוכה לגן עדן כי רק ע"י היצר הרע ראיתי כמה אתה נאמן לבורא עולם.

ולמה המלך משתמש דווקא בשיטה זו כדי לבחון את בנו אהובו ?עונה לנו ר' צדוק מלובלין בספרו "צדקת הצדיק" (צדקת הצדיק, פסקאות מ"ט, ע"ו, קפ"א) בדרך הנמשל: "כל אחד ידע, שבמה שיצרו תוקפו ביותר, הוא כלי מוכן לאותם הדברים ביותר, להיות נקיים זכים אצלו... ובאותה השעה יוכל לעלות למדרגה גדולה מאוד, כפי גודל החטא שהיצר מסיתו".

יצר הרע משכיח מהאדם את עיקר המטרה שבשבילה בא לעולם

כל יהודי יודע בבירור שעיקר מטרתו לעולם הזה היא כדי לקיים מצוות אבל היצר הרע כל כך חזק שיש בכוחו להשכיח מן האדם את המטרה שאליה הוא בא לעולם הזה.

כתוב בתהילים (קג יד) "כי הוא ידע יצרנו, זכור כי עפר אנחנו", כלומר שהקב"ה יודע את היצר הרע שהוא ברא בתוכנו, ומתוך כך אנחנו מבקשים שיזכור שאנחנו עשויים מעפר חומרי שנמשך לדברים לא טובים, ולכן ה' יסלח לנו על החטאים שנפלנו בהם.

יצר הרע הוא לא באמת כל כך חזק אלא רק בדמיונות

אומרת הגמרא (נדרים לב ב), רמי בר אבא מבאר את הפסוק בקהלת (ט יד) "עיר קטנה, ואנשים בה מעט; ובא-אליה מלך גדול, וסבב אתה, ובנה עליה, מצודים גדלים. ומצא בה, איש מסכן חכם, ומלט-הוא את-העיר, בחוכמתו"

עיר קטנה זה הגוף, ואנשים בה מעט אלו אברים, ובא אליה מלך גדול וסבב אתה זה יצר הרע, ובנה עליה מצודים וחרמים אלו עונות, ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצר טוב, ומילט הוא את העיר בחוכמתו זו תשובה ומעשים טובים, ואדם לא זכר את האיש המסכן

ההוא שבשעת האדם נמצא בשליטת היצר הרע אין מי שזוכר ליצר טוב.

וצריך להבין למה הוא קורא ליצר הרע גדול כלפי היצר הטוב הרי פשוט שכח שניהם שווה שאם לא כן אין זה בחירה האם לבחור בטוב או ברע כיון שהיצר הרע הוא יותר חזק מיצר הטוב?

אלא מפני שהוא גדול מיצר טוב, שלוש עשרה שנה. שהיצר הרע נכנס באדם משעת לידתו והיצר הטוב מגיע רק בגיל שלוש עשרה.

וממשיכה הגמרא ואומרת סבב אתה, ובנה עליה, מצודים גדלים ומצא בה, איש מסכן חכם, זה יצר טוב.

וצריך להבין למה קורא אותו מסכן?

שאינו מצוי בכל הבריות, ואין רובן של בריות נשמעים לו.

ומלט-הוא את-העיר, בחוכמתו, שכל השומע ליצר הטוב נמלט.

ולכאורה צריך להבין שהרי מבואר הכא שיצר הרע הוא מלך גדול ואילו יצר הטוב הוא האיש המסכן והוא פלא דאם כן איך יתגבר האדם על היצר הרע?

אלא ביאר מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל משל למה הדבר דומה, שפעם אחת היתה ספינה גדולה אשר נסעה בלב ים, והנה לפתע הרגיש רב החובל כי הספינה נסדקת וכי כולם עומדים לטבוע ומיד עמד והודיע להם שכל אחד יתפוס חתיכת עץ מהאונייה וינסה להגיע עמו לחוף מבטחים, אם כוחותיו יעמדו לו ואכן אחרי זמן מועט נשברה הספינה לחלקים רבים ואחד הנוסעים לקח חתיכת עץ משברי הספינה והתחיל לשחות בכוחותיו האחרונים ולנסות ולהגיע לחוף והנה לאחר זמן רב הגיע למקום יבשה וישב לנוח אך לפתע הבין כי מקום זה אינו מקום ישוב אלא אי נידח באמצע הים הגדול, ולאן יפנה והנה לאחר מחשבות רבות החליט כי אם יישאר באותו מקום הלא הוא ימות לבסוף ועל כן החליט לנסות להגיע משם למקום ישוב והנה כאשר התחיל להניח את רגלו במים ראה כי הוא עומד על יבשה ואין כאן סכנה לחייו והחל להתקדם כמה צעדים עד אשר הגיע למקום ישוב ומה שהוברר לו כי מה שחשב שהיו אלה מים עמוקים לא

היה זה אלא דמיון כוזב אשר כך היה נראה לעיניים,

והנמשל: שכל תאוות העולם הזה אינם אלא דמיון כוזב, וכאשר ישב אדם לעסוק בתורה יתברר לו כי אין כאן מצודים וחרמים ואין כאן מלך גדול וכאשר נתבאר שכל תאוות העולם הזה אינם אלא דמיון כוזב ולא יותר.

"איננו שומע בקול אביו ובקול אמו" (כ"א - י"ח)

הסטייפלר היה אומר, כשאין ההורים משתווים בדעותיהם, ואין ביניהם שלום בית, לא אשמת הבן היא שיהיה ל"בן סורר ומורה", אין לצפות שמבית כזה יצאו בנים טובים יותר, ולכן צריך שיהיו ההורים שווים בדעתם לגבי דרך חינוכם של הבנים, אבל שעה שכל אחד מושך את הבן לצד אחר, האבא דורש שיהיה יהודי! והאמא דורשת שיהיה אדם! האב תובע יותר ויותר קודש, והאם יותר חולין (או ההיפך), אין זאת אשמת הבן אם בסופו של דבר הוא נעשה בן סורר ומורה, ההורים אשמים בכך.

לנצל את הדגע האחרון של אלול

סיפר הגרי"א ודלשיין זצ"ל בספרו תורת יצחק (עמ' קצו) שפעם אחת היתה שריפה באיזה בית ומיד כל בני הבית קמו באמצע הלילה וברחו מהבית, ואחרי שיצאו מהבית נזכרה האמא שהבת הקטנה איננה וכנראה היא בבית ובאה האמא להיכנס לבית וכבר לא היתה יכולה כי כל הבית היה סביב עולה בלהבות של אש והאמא נעמדה ליד החלון וצעקה לבת שהיתה ישנה תקפצי מהר מן החלון אבל הבת היתה יושנת וכשהתעוררה אמרה אני עוד קצת עייפה אני רוצה לישון וחזרה לישון ועד שכבר התעוררה כבר כל הבית היה בלהבות של אש ולא הצליחה להינצל.

הנמשל הוא הנה מתקרב הימים הנוראים ויום הדין מתקרב ובא, ביום זה שקולים את כל מעשה בני אדם והסכנה היא גדולה מאוד קול דודי דופק פיתחי לי עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, אך האדם שקוע בתרדמה ואינו שם לב שהוא

בסכנה גדולה כמו אותה ילדה שרצתה עוד לישון בזמן שהבית עולה בלהבות של אש ורק כאשר גוברת האש וכמעט הכל נשרף פתאום מתחיל להתעורר אבל לפעמים כבר נהיה מאוחר מדאי ואין כבר מה להציל.

לא לאבד אף רגע בחודש אלול

נמצאים אנחנו בחודש אלול, והבן איש חי כותב באחד ממכתביו (הובא בפרקים לתולדות יהדות בבל ב עמ' 431) - "צריך אתה לדעת שאני כותב לך מכתב זה בעשרת ימי התשובה, שבהם כל דקה חשובה בעיני כחודש ימים...", והבן איש חי מספר, שהיה אדם שחיפש פועל שיכרות עבורו בכל יום עשרה גזעים של עצים, וסיכמו ביניהם את התשלום והתחיל לעבוד, ובחודש הראשון היה כורת בכל יום עשרה גזעים, ובחודש השני במקום עשרה היה כורת תשעה בכל יום, ושאל אותו המעביד - מה קרה? אמר לו - אדוני בעל הבית איני יודע מפני מה איני מספיק עשרה גזעים כבתחילה, הרי אני עובד בלי להפסיק כלל. א"ל המעביד - מתי השחזת את הגרזן בפעם האחרונה? אמר לו הפועל - אין לי זמן כלל להשחיז את הגרזן אני כל היום עובד, א"ל - שוטה שכמוך אם היית עוצר רגע אחד ומשחיז את הגרזן, היית עובד יותר בקלות וכל מקום שהיית מניח עליו את הגרזן היה נחתך מיד.

כך חודש אלול שהוא זמן של השחזת הגרזן, הוא הזמן שבו היהודי צריך לעצור את כל המרוץ של החיים, ולהתבונן איך להתקרב לקב"ה, ואם האדם עוצר את כל הטרדות בחודש אלול ומנצל את הזמן להתבונן איך להתקרב לקב"ה, הרי שכל מקום שיניח את ידו תהיה לו ברכה.

כל מצוה שכרה עצום מאוד

"כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים, והאם רבצת על האפרוחים או על הביצים, לא תיקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם ואת הבנים תיקח לך, למען ייטב לך והארכת ימים" (כב ו-ז)

בכל התורה כולה ישנם שני מקומות בלבד בהם התורה גילתה לנו את השכר על המצוות, המצווה הראשונה היא כיבוד אב ואם כמו שכתוב בפסוק (שמות כ יב) "**כבד את אביך ואת אימך למען יאריכון ימיך**", והמצווה השנייה היא שילוח הקן, שבה נאמר "**למען ייטב לך והארכת ימים**", ובשאר המצוות הסתיר הקב"ה את שכרן, משום שאם היה מגלה הקב"ה את שכרן של המצוות כולם היו רודפים רק אחר המצוות ששכרן גדול, והגמרא אומרת במסכת חולין (קמב א) "ומה אם מצוה קלה אמרה תורה 'למען ייטב לך והארכת ימים' ק"ו על מצות חמורות שבתורה", ומן הצד השני מצות כיבוד אב ואם שהיא מצוה שקשה עד מאוד לקיימה, כמו שאומרת הגמרא בקידושין (לא ב) "אמר רבי יוחנן אשרי מי שלא חמאן (-אשרי הבן שלא ראה את אביו ואימו), (שהרי) רבי יוחנן כי עברתו אימו מת אביו, ילדתו מתה אימו", ומסביר רש"י על המקום - "שאי אפשר לקיים כבודם ככל הצורך, והוא נענש עליהם", וגם השכר על מצוה זו הוא אריכות ימים כמו שילוח הקן שאין בה כל הוצאה וכל טורח, שהרי מצוותה היא 'בדרך' כלומר אם הזדמנה לו במקרה ולא מוטל על האדם לחזר אחריה, ללמדנו שאין להעדיף מצוות על פי הטרחה שלהם כמו שאומרת המשנה במסכת אבות (ב א) "והווי זהיר במצווה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות".

נאמר במדרש, מעשה במלך ששכר פועלים שייטעו עבורו עצים טובים בפרדס ולא פסק כמה שכר ישלם להם, והיו הפועלים חוששים האם המלך ישלם להם שכר טוב או לא, וכשסיימו בא המלך לראות את הפרדס, והיה שם ילד קטן שלקח חופן אבנים מהפרדס והוציא אותו מחוץ לפרדס, שאל המלך את הילד - מה אתה עושה, א"ל הילד - אני מנקה את הפרדס, לקח המלך חופן של מטבעות זהב ונתן לו, מיד שמחו כל הפועלים שאמרו - אם הילד שלא עשה כמעט כלום קיבל חופן מטבעות זהב, אנו שטרחנו הרבה ודאי שנקבל שכר טוב.

והנמשל הוא - שאם על מצוה שאין בה טורח בכל זאת השכר עליה גדול מאוד, וודאי שכל מצוה אחרת יהיה שכרה עצום מאוד והראיה משילוח

הקן וכמו שאומרת המשנה במסכת אבות (ה כו) "לפום צערא אגרא", פירוש שלפי הצער והמאמץ בקיום המצווה, כך יהיה גם השכר עליה.

שלימות האדם ניכרת מתי שיש בו שני כוחות מנוגדים

שואל הגאון מוילנא (אמרי נועם ברכות לג: וכעי"ז בקול אליהו פרשת וירא), יש בתורה רק שתי מצוות שנאמר שכרן, מצוות כיבוד אב ואם ומצוות שילוח הקן, ויש להבין מדוע פירטה התורה את השכר דווקא של שתי מצוות אלו?

ומבאר הגר"א שאין השלימות ניכרת באדם אלא כשיש בו שתי מידות הפוכות, כגון רחמנות ואכזריות, לפי שכשהאדם נוהג רק במידה אחת ניתן לומר שאין הדבר בא מתוך עבודה על המידות אלא שכך הוא טבעו, אבל כשיש בו שתי מידות הפוכות כגון רחמנות ואכזריות מוכח שהוא צדיק ושלם, ולכן נתן השי"ת לישראל מצוה שמידתה היא רחמנות, דהיינו כיבוד אב ואם שהיא רחמנות גדולה, לפי שכשבאים לידי זקנה צריך הבן לרחם עליהם ולדאוג להם, ומן הצד השני נתן לנו הקב"ה מצוות שצריכים להתנהג בהם קצת באכזריות, דהיינו מצות שילוח הקן שנוטל הבנים ומשלח את האם (ואמרו בירושלמי שכשרואה האם כך מחמת צער הולכת לים וזורקת עצמה לים), לכן כתוב בשתי מצוות אלו אריכות ימים, לפי שבשתי מצוות אלו נשלם האדם בתכלית הטוב.

וכן אצל אברהם אבינו, שרק לאחר עקידת יצחק א"ל הקב"ה (בראשית כב יב) "עתה ידעתי כי ירא אלוקים עתה", לפי שקודם לכן לא היה אלא רחמן מאוד שהיה מכניס אורחים וגומל חסדים, אבל המידה של אכזריות עדיין לא היתה בו, והיו יכולים לומר שאברהם אבינו עושה חסדים לא מחמת צדקותו אלא משום שכך הוא טבעו להיות רחמן, אבל בעקידה שהשתמש לכאורה גם במידת אכזריות לשחוט את בנו, עכשיו נשלם וניכר שצדיק גמור הוא, ששומע לקב"ה גם בעניינים שצריך בהם את מידת הרחמנות, וגם בעניינים שצריך בהם את מידת האכזריות.

מהי הדרך הנכונה שילך בה האדם

השלמות של האדם ניכרת, רק כאשר יש בו שני כוחות הפוכים ומנצל כל אחד מהם במקום הנכון. וכך כותב הרמב"ם בהלכות דעות (א א) "דעות הרבה יש לכל אחד ואחד מבני אדם, וזו משונה מזו ורחוקה ממנה ביותר. יש אדם שהוא בעל חמה כועס תמיד, ויש אדם שדעתו מיושבת עליו ואינו כועס כלל, ואם יכעס - יכעס כעס מעט בכמה שנים. ויש אדם שהוא גבה לב ביותר, ויש שהוא שפל רוח ביותר. ויש שהוא בעל תאוה לא תשבע נפשו מלילך בתאווה, ויש שהוא בעל לב טהור מאד ולא יתאווה אפילו לדברים מעטים שהגוף צריך להן. ויש בעל נפש רחבה שלא תשבע נפשו מכל ממון העולם, כעניין שנאמר (קהלת ה ט) 'אוהב כסף לא ישבע כסף', ויש מקצר נפשו שדיו אפילו דבר מועט שלא יספיק לו ולא ירדוף להשיג כל צרכו. ויש שהוא מסגף עצמו ברעב וקובץ על ידו ואינו אוכל פרוטה משלו אלא בצער גדול, ויש שהוא מאבד כל ממונו בידו לדעתו. ועל דרכים אלו שאר כל הדעות, כגון מהולל ואונן וכילי ושוע ואכזרי ורחמן ורך לבב ואמיץ לב וכיוצא בהן".

וממשיך שם הרמב"ם (בהלכה ד) "הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות רחוק שווה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו. לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם (בודק) דעותיו תמיד, ומשער אותם ומכוון אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו. כיצד - לא יהא בעל חמה נוח לכעס, ולא כמת שאינו מרגיש אלא בינוני, לא יכעס אלא על דבר גדול שראוי לכעס עליו, כדי שלא ייעשה כיוצא בו פעם אחרת. וכן לא יתאווה אלא לדברים שהגוף צריך להן ואי אפשר להיות בזולתן, כעניין שנאמר (משלי יג כה) 'צדיק אכל לשובע נפשו'. וכן לא יהיה עמל בעסקו אלא להשיג דבר שצריך לו לחיי שעה כעניין שנאמר (תהילים לז טז) 'טוב מעט לצדיק'. ולא יקפץ ידו ביותר, ולא יפזר ממונו אלא נותן צדקה כפי מיסת ידו ומלווה כראוי למי שצריך. ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונן,

אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות וכן שאר דעותיו, ודרך זו היא דרך החכמים, כל אדם שדעותיו דעות בינוניות ממוצעות נקרא חכם" עכ"ל הרמב"ם.

וביארו חז"ל שהשלמות היא דרך הבינונית שלפעמים צריך קצת להתאכזר ולפעמים לרחם, וכמו שאמרו חז"ל כל המרחם על אכזרים סופו להתאכזר על הרחמנים.

מהי אריכות ימים אמיתית

הגמ' בקידושין (לט ב) מספרת על אלישע בן אבויה שיצא לתרבות רעה, והסיבה שבגינה יצא אלישע בן אבויה לתרבות רעה היא, שראה אבא ששלח את בנו לעלות לגג לעשות מצוות שילוח הקן, ובנו קיים את מצוותו ובחזרתו נפל הבן מהסולם ומת, ואמר אלישע בן אבויה הרי בן זה קיים שתי מצוות מצות כיבוד אב ומצוות שילוח הקן, ובשתיהן נאמר ששכרה אריכות ימים, וזה נפל מן הגג ומת? מיד קם וכפר בעיקר. אולם הגמרא שם דורשת "אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך", שאין מתן שכרן של מצוות בעולם הזה אלא בעולם הבא, כמו שדרשו חז"ל היום לעשותם כאן בעולם הזה ומחר לקבל שכרם.

בעולם הזה לא מקבלים שכר על המצוות

הגמרא בקידושין (לט ב) אומרת "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", שבעולם הזה לא ניתן לקבל שכר על המצוות, ולכן גם בשעה שיהודי מקיים מצוה ופתאום הוא רואה שהגיע לו מכך איזה הפסד או צער, לא ידאג כלל כי השכר על המצוות הוא בעולם הבא ולא בעולם הזה, ואמרו חכמים שהסיבה לכך היא משום שתשלום שכר של מצוה אחת, הוא יותר מכל הטוב שיש בעולם הזה, ולכן השכר על המצוות יכול להיות רק בעולם הבא.

אבל כל זה לצדיק, אבל הרשעים משלם להם הקב"ה את השכר על המצוות שעשו בעולם הזה כדי לטורדם מן העולם הבא, כמו שאמר דוד המלך בתהלים (צב ח) "בפרוח רשעים כמו עשב", הרשע נמשל לעשב הממהר

לגדול ולפרוח, אבל הברכה של הרשע היא לזמן קצר כמו העשב שאין לו שורשים וכשבאה רוח סערה עוקרת את העשב. אבל הצדיק נמשל לעץ, כמ"ש (שם יג) "צדיק כתמר יפרח", והעץ לא גדל מהר כמו העשב אלא מעט מעט, אבל העץ הוא לזמן ארוך כי יש לו שורשים, כך הצדיק גם בשעה שרואה שבאין עליו ייסורים לא דואג כי יודע שסוף הברכה לבוא, וכשתגיע הברכה היא תישאר לאורך זמן.

מצוה גוררת מצוה

התורה מונה בפרשה מס' מצוות בסמיכות זו לזו (כב ו-יג) "א: **כי יקרא קן צפור לפניך... שלח תשלח את האם. ב: כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך. ג: לא תזרע כרמך כלאים. ד: לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. ה: לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו. ו: גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך. ז: כי ייקח איש אישה.**

ומפרש רש"י על המקום "אם קיימת מצות שלוח הקן, סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה, שמצווה גוררת מצוה, ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים, לכך נסמכו פרשיות הללו", כלומר אם תקיים את מצוות שילוח הקן ה' יזכה אותך לבנות בית חדש ותקיים מצוות מעקה שמצווה גוררת מצוה, וה' יזכה אותך בכרם ותזהר לא לזרוע כלאיים, ואם תזהר לא לזרוע כלאים ה' יזכה אותך שיהיה לך שדה ותזהר שלא לחרוש בשור ובחמור יחדיו, וה' יזכה אותך שיהיו לך בגדים טובים ותזהר לא ללבוש שעטנז, ואם תזהר שלא ללבוש שעטנז ה' יזכה אותך שתהיה לך אישה טובה.

גם העניינים הגשמיים שיהיו לצורך הרוחניים

הבן איש חי אומר שכשצדיק עולה לשמים הקב"ה שואל אותו - התפללת? שמרת שבת? הנחת תפילין? ואומר הצדיק - כן, אומר הקב"ה - תנו לו שכר, אחר כך שואל אותו הקב"ה - ישנת? אכלת? אומר הצדיק - כן, אומר הקב"ה - תנו לו שכר. רואה כך הרשע אומר לעצמו - אמנם לא שמרתי שבת ולא התפללתי, אבל הרי אכלתי הרבה וישנתי הרבה, ואני רואה שכאן בשמים משלמים שכר טוב על אכילה

ושינה, א"כ וודאי צפוי לי שכר רב על כל השינה שישנתי והאכילה שאכלתי בימי חיי, והנה הוא שומע את הקב"ה אומר - שימו אותו בגיהינום, ומיד מתרעם הרשע ושואל - מה ההבדל ביני לבין הצדיק הזה, וכי הוא לא קיבל שכר על אכילתו ושינתו? עונה לו הקב"ה - הצדיק כשאכל וישן כל כוונתו הייתה כדי שיהיה לו כח לקיים את המצוות ולהתפלל, אבל אתה ישן ואוכל רק כדי שיהיה לו כח לעשות עבירות.

אנו רואים שאם הכוונה של האדם טובה, הרי שאפילו דבר גשמי נהפך למצווה והוא מקבל עליו שכר, כשיהודי אוכל שלוש סעודות בשבת הוא אוכל ונהנה ושבע אבל יש לו שכר גדול בשמים, כמו שאומרת הגמרא במסכת שבת (קיח א) "א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא, כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות, מחבלו של משיח ומדינה של גיהינום וממלחמת גוג ומגוג", וזה אע"פ שאוכל ונהנה הוא מקבל שכר גדול כי הכוונה שלו היא למצווה.

לבקש תמיד לשם שמים

וכן בכל הבקשות של האדם שהוא מבקש מהקב"ה, יאמר - ריבונו של עולם אני מבקש ממך בקשה זו על מנת שאוכל לקיים את מצוותיך, כגון שמבקש פרנסה על מנת לקיים מצוות צדקה, ומבקש בנים על מנת לחנכם בדרך התורה וכן על זה הדרך.

ופירש על כך מו"ר זקננו הגה"ק רבי מאיר אבוחצירא זיע"א, שהוא פירוש הפסוק בתהלים (סט יד) "ואני תפילתי לך ה' עת רצון", שאם התפילה היא עבור האדם עצמו בבחינת 'ואני תפילתי', הרי שלא בהכרח תפילתו תתקבל, אבל אם אומר בתפילתו 'לך', כלומר כל בקשתי היא עבורך שאוכל לקיים את מצוותיך ריבונו של עולם, הרי שמיד נהיית אותה שעה לעת רצון וכביכול תפילתו מוכרחת להתקבל.

וכן נאמר בגמרא (ברכות לג ב) "אמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ומפרש את דברי הגמרא הללו האדמו"ר מקוצק זיע"א (הובא בציצים ופרחים ע"מ כתובות ל א), שהכל בידי שמים כלומר כל דבר שיבקש האדם

מהקב"ה כגון פרנסה בריאות או בנים וכדו', הרי הדבר הוא בידי שמים האם למלא בקשתו אם לאו, אבל אם בקשתו היא לזכות ליראת שמים, הרי שכביכול משמים מוכרחים למלא את משאלתו ולעשות את בקשתו ולזכותו ליראת שמים, וכביכול אין הדבר בידיהם. והוא כמו שאמרנו שאם כל כוונתו היא לשם שמים כביכול מוכרחים מן השמים למלא את בקשתו.

לעשות מעקה בפני היצר הרע

"כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, ולא תשים דמים בביתך כי ייפול הנופל ממנו" (כב ח) כשאדם רוצה לנצח את היצר הרע דבר ראשון הוא צריך לחסום בפניו את המחשבות שלו, כי היצר הרע מתחיל להכשיל את האדם על ידי שמכניס בראשו מחשבות על עבירות, ועל ידי כך מגיע אחר כך גם לידי מעשים, לכן באה התורה ואומרת 'כי תבנה בית חדש', כשאתה בא להתחיל התחלה חדשה, תחסום את המחשבה שלך - תעשה מעקה למחשבה, כי במחשבה שוכנת הנשמה והרהורי עבירה קשים מעבירה, וכן אומר הבן איש חי שהמילה 'מעקה' ראשי התיבות שלה הן 'הרהורי עבירה קשים מעבירה', כי שם שוכנת הנשמה.

ולכן מניחים תפילין של ראש כנגד המוח ששם משכן הנשמה, ולפעמים אדם חושב - אמנם עלי להיזהר ממעשים לא טובים, אבל ממחשבה לא טובה לא נורא כל כך אם לא אזהר, ובאו חז"ל ואמרו לנו - דע לך שקלקול המחשבה קשה יותר מקלקול המעשה, שהרהורי העבירה קשים יותר מהעבירה עצמה, והטעם לכך הוא משום שמעשה לא טוב האדם יודע שהוא צריך לעשות עליו תשובה, אבל על מחשבה חושב שלא צריך ולא חוזר עליה בתשובה.

וכך כתוב בגמרא במסכת שבת (כב א) "אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום מאי דכתיב (בראשית לז כד) 'והבור ריק אין בו מים' ממשמע שנא' והבור ריק איני יודע שאין בו מים? אלא מה ת"ל אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו", שאם הראש מלא בתורה וחושב על אהבת ה', ועל

החסד שהקב"ה עושה אתו בכל רגע, מיד הקב"ה נותן בו כח לנצח את היצר הרע, אבל אם המחשבה של האדם היא בדברים גשמיים, מיד נכנסים למחשבה של האדם נחשים ועקרבים וכל הדברים הלא טובים.

שלא ללכת אחרי הדמיונות

הבן איש חי מספר, מעשה באדם אחד עני שהיה מוכר ביצים, ובכל יום היה מוליך את הביצים מהכפר אל העיר ובדרכו מהכפר היה מניח את הביצים בסל על ראשו, ובאחד הימים בשעה שהיה הולך בדרך התחיל לחשוב במחשבתו - אולי במקום למכור את הביצים יותר כדאי להמתין שמהביצים יצאו אפרוחים והאפרוחים יגדלו וייעשו תרנגולות, ואחר כך כשיהיה לי לול גדול של תרנגולות אני אמכור את התרנגולות ואקנה כבשים, וכשיהיה לי עדר גדול של כבשים אני אמכור אותם ואקנה קרקעות, וכך אני אהיה עשיר גדול, ובוודאי כשאהיה עשיר אני אהיה מקורב למלך, וכשאני אכנס אצל המלך אני ישתחווה לפניו לברכו לשלום, ובתוך כל מחשבותיו שכח היכן הוא נמצא ומה מונח לו על ראשו, והתכופף כאילו הוא נמצא כעת לפני המלך, ובשעה שהוא התכופף כדי להראות איך הוא ישתחווה למלך, כל הסל עם הביצים שהיה על ראשו נפל וכל הביצים נשברו, ולאותו עני לא היה מה למכור ולא היה לו מה לאכול באותו יום.

אומר הבן איש חי הוא מה שאומרת לנו התורה, 'כי תיבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך', כשאתה בא להתחיל התחלה חדשה תעשה מעקה ותחסום המחשבות שלך, כי אם אדם הולך ומתנהג לפי המחשבות והדמיונות, בסוף הוא מאבד את הכל ואפילו מה שכבר יש לו בידו כמו אותו עני.

לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו.

בספר "אוצר הידיעות" (ח"א עמ' 276) מובא: תערובת שעטנז, צמר ופשתים הביאו חורבן לעולם כמו שמובא ב"פרקי דרבי אליעזר" (פכ"א) שקין הביא קרבן "כליות זרע פשתן", והבל הביא מ"בכורות צאנו". אמר הקב"ה,

לא לערב בין שני קורבנות הללו, ולכן נאסר ללבוש שעטנז. ובזוהר הקדוש (פרשת קדושים) מובא עוד, שעד היום השפעת מעשהו של קין קיימת בעולם, ומי שלובש כלאים, מתעוררת עליו אותו רוח ומזיקתו, זוהי רוח של "שטן - עז", שעטנז, כי השעטנז גרם רציחה בעולם. ומעניין, שהטור והשו"ע הביאו הלכות שעטנז בסימן רצ"ח, רמז לכך שהוא הביא לרציחה.

השיבות האכילה בערב יו"ט

הטור בהלכות יום כיפור (סימן תר"ד) לגבי מצוות האכילה בערב יום כיפור, מביא מעשה מהמדרש, על שוטר העיר שאמר לעבדו קנה לי דגים, ולא מצא אלא דג אחד ונתן עבורו זהוב. היה שם יהודי חייט, והוסיף עליו עד שהעלהו לחמשה זהובים, ונשאר לחייט. בא העבד לאדוניו, וסיפר לו כל המאורע. שלח השוטר אחר החייט ושאלו למלאכתו, אמר לו, חייט. שאל, ולמה קנית דג שווה זהוב בחמשה זהובים? ולא עוד, אלא לקחתו מיד עבדי ששלחתיו לקנות לי? השיב לו היהודי, ואיך לא אקנה דג, ואפילו בעשרה זהובים הייתי משלם לאוכלו ביום כזה שאנו בטוחים שה' יכפר לנו על עוונותינו. אמר לו: אם כן, יפה עשית, פטרו והלך לשלום.

שואל רבי יהונתן אייבשיץ (יערות דבש חלק א דרוש ה ד"ה ולכן אמרתי), מה ראה חשיבות לציין את אומנותו שהיה חייט, ואם היה סנדלר ועני?

אלא אומר רבי יהונתן אייבשיץ, יום כיפור הוא יום סליחה וכפרה, עד כדי כך שהגמ' ביומא (כ א) אומרת, שביום זה השטן לא יכול לקטרג, אבל מחדש רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל שעל מצוות שטענז היצר כן יכול לקטרג אותיות "שעטנז" מרמזות על "שטן עז", להורות שאם נכשל ח"ו אדם באיסור "שעטנז", כי גם ביום כיפור השטן מקטרג, ולכן הדגיש המדרש שמדובר בחייט שהיה צדיק, והקפיד שבבגדים שתפר לא יהיה כל חשש שעטנז, ומכאן גם מובנת שמחתו, כי זהו אכן יום סליחה וכפרה עבורו, שאין השטן מקטרג בו.

מדוע ה' אסר עלינו ללבוש בגד כזה? ראשית, מצוה זו מנויה יחד עם עוד

שש מצוות שנקראו בתורה "חוקים". כלומר, שלא נתן להבינם בעולם הזה, אלא רק בעולם הבא ה' יגלה לנו את טעמם. ובכל אפן, המקבלים הסבירו שלכל דבר בעולם יש כח רוחני (מלאך) הממנה עליו מלמעלה. הכוחות שממנים על הצמר והפשתן הם כוחות מנגדים לחלוטין, וכאשר האדם לובש את הבגד הזה הוא מעורר שטן חזק מאד שיכול להזיק לו ולכל העולם. לכן, אותיות "שעטנז" הם אותיות: "שטן עז"

ואומרים רבז"ל שהלובש בגד שעטנז אפילו בשוגג, אין תפלתו מתקבלת לפני ה' במשך ארבעים יום, גם אם מתפלל בכוונת הלב וביום הכפורים.

אומר הזוהר הק' שני אחים הביאו קורבנות קין והבל הבל מהצמר וקין מפשתן שזה דין ואי אפשר לערב מידת הדין והרחמים ואם מערבים גורמים שיהיה על האדם רוח הטומאה, לכן התורה אוסרת שטענז אותיות שטן עז בס"ת יש תגין כתרים מעל האותיות, מה זה הכתרים זה תגין באיזה אותיות יש תגין שעטנז גץ אומר הרקנטי זצוק"ל כדי שיהיה לאדם שמירה מן השטן לכן אמר ה' התגין של האותיות שעטנז גץ ג"ץ צורר גדול וכמה אדם צריך ליזהר משעטנז אפילו כל הבגד צמר ויש חוט אחד של פשתן זה אסור.

כתב בספר "שפתי כהן" (על ויקרא יט י) כתב הרקנטי ז"ל מצאתי לחכמי הקבלה שפירשו שיש שטן אחד ממונה על מי שלובש שעטנז ויכול להזיקו, ואותיות שעטנז שטן עז, ועל כן אותיות שעטנ"ז ג"ץ בספר תורה יש עליהן תגין, כדי להורות שהמתעסק בתורה ניצול מהמקטרג ההוא שהוא מלאך המוות ותגן עליו וכו'.

הלובש בגד שעטנז עובר על איסור דאורייתא בכל רגע שהיה יכול לפשטו והשאירו עליו. בעל ה"יוסיף אומץ" כתב: "וכדומה שאין איסור חמור בכל התרי"ג מצוות הזה, מצד זה שאם יש לו מלבוש משעטנז, עוונותיו על עצמותיו בלי הפסק, והעבירה היא בכל רגע. על כן ראוי להשגיח על זה האיסור הגדול והחמור".

מעלת וגדולת הנזהר משעטנז: כתב הזוהר הקדוש שהנזהר שלא ללבוש צמר ופשתן יחדיו, מרבה שלום עליו ועל כל העולם ונותן חיים

לעולם". ה"חכמת אדם": "כל הזהיר שלא ללבוש שעטנז יזכה ללבוש בגדי ישע ומעיל צדקה".

רבי חיים ויטל אומר שלא טוב לאדם לשלב שני האצבעות של יד ימין ויד שמאל ביחד כי יד ימין זה חסד ויד שמאל זה דין ולא מערבים דין ורחמים.

מסופר על זוג אחד שלא זכו במשך שתיים עשרה שנים להיפקד בזרע של קיימא ובאו אצל הצדיק הקדוש הבבא סאלי כדי להתברך לזכות לזרש"ק ואמר הצדיק לאותו יהודי ידוע שמי שלובש שעטנז אין תפילתו נשמעת לכן כדאי שתיקחו את הבגדים שבבית לבדוק שאין בהם שעטנז ולקחו את הבגדים למעבדה של בדיקת שעטנז וכשבאו לקבל בחזרה את הבגדים לאחר הבדיקה אמרו להם כל הבגדים בסדר ורק המעיל של האישה יש בו שעטנז וזה בעיה, ואותו מעיל קנה הבעל לאשתו מיד אחרי החתונה וכבר יש לה אותו שתיים עשרה שנים והבינו שכל העיכוב שהיה להם זה בגלל שהאישה היתה לובשת בגד של שעטנז שהיה מעורב בו צמר ופשתן,

מעשה בבחור שהאמין שהכל ה' יעזור הוץ מאם ילמד ה' יפרנסנו

מסופר על הרב אליהו לופיאן זצ"ל (ר' אלה עמ' 357 משאל אביך ויגדך ח"ג עמ' ס- סא) שמעשה בבחור אחד שהיה יושב על התורה ועל העבודה בישיבת 'כפר חסידים', עד שיום אחד התחילה להטריד אותו מחשבה: הנני כבר בחור מבוגר, הגעתי לפרקי, צריך אני להשתדך ולשאת אשה - ומנין אקח את האמצעים לפרנס משפחה בתחילה דחה את המחשבה הזו והשקיע את עצמו יותר בלימוד התורה, אבל שוב נטרד מדאגה זו עד שגמר אומר בלבו כי יצא מן הישיבה, ילך ללמוד אומנות, וכך יוכל לפרנס בכבוד את המשפחה שיקים.

נכנס הבחור אל רבינו המשגיח והחל לשטוח בפניו את תוכניתו, כי רוצה הוא לצאת מן הישיבה בכדי ללמוד אומנות.

שאל אותו רבינו מה יום מיומיים שעלתה בדעתך מחשבה זו?

פרשת כי תצא

השיב הבחור מכיון שאני כבר בחור מבוגר והגיעה שעתי להתחתן,

ענה כנגדו רבינו: שים לב למה שאתה אומר: כיון שאתה מבוגר ואתה צריך להתחתן.

ומי זה אומר שתמצא שידוך?

-מה פירוש שאל הבחור? והלא מקובלנו שארבעים יום קודם יצירת הוולד כבר מזווגים לאדם את זיווגו! הקב"ה יעזור ואמצא את זיווגי.

-התינח חזר רבינו והקשה, שהקב"ה ימציא לך את זיווגך, אבל מי זה יתקע לידך שיהיו לך ילדים?!

למה הרב מקללני, חלילה? - שאל הבחור -והלא הקב"ה נותן לבני האדם ילדים, והוא יעזרני שגם לי יהיו.

-חלילה וחס - אמר רבינו - אני מאחל ומתפלל מעומק לבי שתזכה לבנים הגונים ויראי אלוקים. אך רבינו המשיך להקשות: גם אם אמנם יהיו לך ילדים, אבל מי מבטיח לך שבאמת תמצא עבודה באומנות שאתה חושב ללמוד?...

-הקב"ה יעזור - ענה שוב הבחור - ואמצא פרנסה באומנות שאלמד...

סיכם ואמר לו רבינו: ישמעו אוזניך מה שפיך דובר. כששאלתי אותך מנין לך שתמצא את זיווגך, ענית ואמרת שהקב"ה עוזר לכולם, וגם לך יעזור. וכששאלתי אותך מי אומר שיהיו לך ילדים, אמרת שהקב"ה יעזרך ויתן לך ילדים. וכאשר שאלתיך מי אומר שתמצא פרנסה באומנותך, שוב ענית: הקב"ה יעזור. **אם כן מדוע בכל דבר ודבר אתה סומך ונשען על אמונתך ובטחונך בבורא עולם, ורק בענין זה של פרנסה אינך אומר 'ה' יעזור' אלא אתה נשען על אומנותך ומעשה ידיך, וזאת למרות שהדבר** כרוך בעזיבת כתלי בית המדרש?!... אם אתה מאמין גדול כל כך בהקב"ה, למה אינך יכול לשבת בישיבה ולשקוד על התורה, מתוך אמונה שלמה שהקב"ה יעזור לך למצוא מקור מתאים כדי לפרנס את משפחתיך?!... הלא הרבה דרכים למקום!

שמע הבחור, סבר וקיבל, חזר לישיבה ולעמל התורה, וכל כך התעלה עד שלימים נעשה לראש ישיבה גדול,

וב"ה פרנסתו היתה מצויה לו. כעבור שנים פגש אותו רבינו ואמר לו: הנה רואה אתה, הקב"ה דאג לך לפרנסה!...

ויהי רצון שימלא הקב"ה כל משאלות ליבנו לטובה, ונזכה במהרה לגאולה שלימה ולבניין בית המקדש, אמן כן יהי רצון.

הילולת הבן איש חי

בעזרת השם בשבת קודש הקרובה יחול יום ההילולה של רבינו הקדוש המקובל האלוקי רבנו יוסף חיים מבבל הרב הבן איש חי זצוק"ל זיע"א, שנפטר בי"ג באלול לפני מאה ושתיים עשרה שנים.

הבן איש חי נפטר בגיל שבעים ושש.

הבן איש חי היה מכונה "ראש גלות בבל" הבן איש חי היה צדיק יסוד עולם ואי אפשר לתאר במילים את גודל קדושתו וחסידותו של הרב הקדוש הבן איש חי.

הרב הבן איש חי כתב למעלה ממאתיים ספרים בכל מקצועות התורה על התנ"ך על התלמוד על האגדות על המדרשים, וכתב פסקי הלכות, וכתב על תורת הקבלה תורת הסוד, אך בינתיים רק חמישים ושלוש מהם יצאו לאור.

וחלק מהספרים שחיבר הבן איש חי מרוב הענוה שהיתה בו לא כתב את שמו אלא כתב המחבר יחזקאל כחלי, והעיד אחד התלמידים של הבן איש חי שכל הספרים שכתוב בהם יחזקאל כחלי זה הבן איש חי שיוסף חיים בגמטריא יחזקאל כחלי.

וכן כתב וחיבר פיוטים והפיוט המפורסם שכתב לכבוד רשב"י ואמרתם כה לחי רשב"י, וכן חיבר הפיוט "על בית זה ויושבהו תהיה בירכת אליהו".

רבנו יוסף חיים היה מתכתב עם גדולי התלמידי חכמים, והתכתב עם רבי חיים פלאג'י שהיה רבה של העיר אזמיר בטורקיה והיה גדול החכמים בדורו והיה כבר זקן מופלג והבן איש חי היה צעיר לימים, וכותב רבי חיים פלאג'י לבן איש חי במכתב לכבוד מורנו ורבינו.

רבנו יוסף חיים היתה לו השפעה

פרשת כי תצא

גדולה על כל יהודי בבל ומחוצה לה עד שאמרו עליו גדולי הצדיקים שאם היו שומעים לנביאים בימים ההם כמו ששומעים לרבינו הבן איש חי בזמן הזה לא היה נחרב בית המקדש ולא היו הולכים עם ישראל בגלות, ואם היה חי בתקופת בית המקדש הוא לא היה נחרב כי כולם היו שומעים בקולו.

ומסופר שכל זמן שהבן איש חי היה חי לא היה יהודי אחד בכל בגדד שהיה מחלל שבת, ומשנפטר הבן איש חי התרבו חילולי שבת.

בספר הקנה כתוב שאדם שיזכה לצום במשך שש שנים רצופות יזכה להינצל מניסיונות של היצר הרע כמו שכתוב (שמות כא ב) "שש שנים יעבוד ובשביעית ייצא לחופשי", ומסופר שהרב הבן איש חי צם במשך שש שנים רצופות ממוצ"ש עד ערב שבת, וכך עלה ונתקדש בקדושה גדולה מאוד, וגם בלילה שהיה אוכל לא אכל בשר במשך כל אותם שנים.

וסיפר רבי יהודה פתיה שראה בחלום שהקב"ה נכנס לגן עדן ושואל את נשמות הצדיקים מי רוצה לרדת לעולם הזה כדי לסייע לעם ישראל להתקרב להקב"ה? וכל הנשמות שתקו, וכאשר ראה הקב"ה שכל הנשמות שתקו, חזר הקב"ה ואמר מי מסכים לרדת לעולם הזה כדי לסייע לעם ישראל שהתקרבו להקב"ה? והוסיף הקב"ה הבטחה שמי שיסכים לרדת שלא יחטא ולא ישלוט בו הס"מ ורק אחת הנשמות הסכימה לרדת וזה היתה נשמתו של רבנו יוסף חיים.

רבי יהודה פתיה זצוק"ל שהיה תלמידו של הבן איש חי כותב שהבן איש חי היה צריך לרדת לעולם בזמן התנאים ורק ריחמו עלינו מן השמים ושלחו לנו בזמננו את הבן איש חי

מסופר שהבבא סאלי תמיד היה מונח לפניו התמונה של הרב הבן איש חי והיה הבבא סאלי אומר מי שרוצה לזכות ליראת שמים טהורה שיסתכל בדמות פניו של הרב הבן איש חי.

ומסופר שמשעה שנפטר הבן איש חי היו נוהגים כל יהודי בגדד שהיו עולים כחמישים אלף יהודים בכל ערב שבת להתפלל בקברו של הבן איש חי.

מסופר (עי' בספר אוצרות חיים תהלות יוסף שע"י אהבת שלום עמוד

ה) שבמשך שנים רבות הוריו של הבן איש חי חיכו להיפקד בזרע של קיימא אבל היתה אימו של הבן איש חי יולדת בנים ולא היו מתקיימים, ובאותו זמן היה חי המלומד בניסים מרן רבי יעקב אבוחצירא במרוקו והיה שמעו הולך למרחקים, ואימו של הבן איש חי עשתה את דרכה עד למרוקו עד שזכתה לעמוד לפני רבי יעקב אבוחצירא ולבקש את ברכתו ונתן לה הצדיק כרית של ברית מילה ואמר לה יהי רצון שייוולד לך בן שיאיר את עיני ישראל בתורה, ותקראי לו יוסף חיים שלא ימותו כדרך שמתו אחיו וברכתו של רבי יעקב אבוחצירא עשתה פירות ונולד מרן הרב הבן איש חי.

כשהיה רבנו יוסף חיים בגיל שבע נפל לבור עמוק של מים שהיה בחצר, ודודו של הבן איש חי ירד עם חבל לתוך הבור והעלה את הילד יוסף חיים מהבור ומצבו היה אנוש וכמעט שניפטר והביאו כמה רופאים ולאט לאט התרפא ומאותו זמן נדר הבן איש חי שאם יחזור לבריאותו הוא מקדיש את כל חייו ללמוד התורה הקדושה יומם ולילה וכך היה.

מסופר שכשהיה רבנו יוסף חיים מבבל ילד קטן בתלמוד תורה שאל הרב שהיה מלמד את התלמידים כתוב בתורה שאחרי שאדם הראשון אכך מעץ הדעץ הוא אכל והסתתר והקב"ה שאל את אדם הראשון אייכה? ולמה הקב"ה שאל את אדם הראשון אייכה הרי הקב"ה הוא יודע הכל? ורבי יוסף חיים שהיה עוד ילד קטן אמר לרב רבי איכה ר"ת אני יודע כל הנסתרות.

ומסופר שהיה רבינו יוסף חיים בגיל 8 הוא היה רוצה להחזיק את הנר של ההבדלה והיתה אחותו של הבן איש חי גם היא רוצה להחזיק את הנר של ההבדלה והיה הבן איש חי מתווכח עם אחותו, ואמר האבא של הבן איש חי בני אני ישאל אותך שאלה ואם תדע לענות תשובה אני ייתן לך להחזיק את הנר של ההבדלה, חכמים תיקנו הסדר של הבדלה היא ר"ת יבנה יין בשמים נר הבדלה למה תיקנו חכמים דווקא את הסדר הזה קודם לברך על היין ואחר כך על הבשמים ואחר כך על הנר ולמה לא להיפך? ענה הבן איש חי לאבא שלו חכמים אמרו לנו שמעלין בקודש כל דבר של קדושה הולכים מלמטה ללמעלה שמעלין

בקודש לכן קודם מברך על היין הגפן וזה בפה אחר כך מברך על הבשמים שזה באף הוא למעלה מהפה ואחר כך מברך על הנר שזה בעיניים למעלה מן האף ואחר כך מברך על המבדיל שזה בדעת בשכל שנימצא בראש מעל העיניים.

וכשהיה רבנו יוסף חיים בגיל ארבע עשרה שלחו חכמי ירושלים מכתב לאביו רבי אליהו חיים שאלה בענין כשרות האתרוגים וישב רבנו יוסף חיים כל הלילה בעליית הגג וכתב תשובה לחכמי ירושלים ושלח את התשובה, ואחרי כמה ימים אביו של רבנו יוסף חיים לא ידע וגם הוא שלח תשובה לחכמי ירושלים והחזירו לו חכמי ירושלים כבר הקדים אותך בינך רבי יוסף חיים ושלח לנו את אותה תשובה יפה כח הבן מכח האב.

בז' באלול ניפטר רבי אליהו חיים אביו של רבנו יוסף חיים, וביום השביעי יום האזכרה היה יום י"ג באלול עלה רבי יוסף חיים לדרוש ולהספיד את אביו ומאותו זמן ששמעו אותו התפעלו מאוד מהדרשה שלו ומינו אותו במקום אביו ומאותו זמן היה דורש ברבים, במשך חמישים שנה בדיוק, התחיל לדרוש ביום השבעה של אביו בי"ג באלול ואחרי חמישים שנה בדיוק בי"ג באלול נסתלק הבן איש חי.

וסיפר הצדיק המקובל רבי יצחק כדורי זצוק"ל שהיה בתור ילד קטן מגיע בכל שבת לדרשה המרכזית של הבן איש חי והיו מגיעים ארבעת אלפים יהודים כדי לשמוע את הדרשה, ובשבת הגדול ובשבת תשובה היה דורש הבן איש חי בבית הכנסת הגדול בבגדד והיו שם עשרת אלפים מקומות והכל היה מלא, והיה קולו הולך למרחק כולם היו שומעים בדרך פלא, וכשניפטר הבן איש חי עמד בנו רבי יעקב במקומו והתחיל לדרוש וכולם התחילו לצעוק לא שומעים אמר להם אבי היה קול השכינה מדבר מתוך גרונו וקול השכינה היה מגביה את קולו למרחקים וכולם היו שומעים בדרך נס וכל הקהל התחילו לבכות על חסרונו של הבן איש חי.

בגיל 26 עלה רבנו יוסף חיים לארץ ישראל כדי להתפלל בקברות הצדיקים ונסע לחברון למערת המכפלה ולכותל המערבי ולרשב"י.

פרשת כי תצא

והיו הרבה מאוד קברים של תנאים שלא ידעו מקום קבורתם שבמשך הדורות נשכח מקום קבורתם וכשבא הבן איש חי היה הולך ממקום למקום והיה מדבר עם נשמות הנפטרים ושואל אותם מי קבור כאן והיו עונים אותו והוא כתב וציין על כל מצבה מי קבור שם.

וסיפר הבן איש חי וכשהגיע לקברו של בניהו בן יהוידע שהיה שר הצבא של שלמה המלך והיה ראש הסנהדרין הרגיש שם התעלות מיוחדת וגילו לו מן השמים ששורש נשמתו של הבן איש חי הוא מנשמת בניהו בן יהוידע שהיה בזמן דוד המלך ולכן קרא הבן איש חי את כל ספריו על שם בניהו בן יהוידע כמ"ש בפסוק ובניהו בן יהוידע בן איש חיל רב פעלים מקבציאל.

ומסופר שבכל מוצ"ש היה הבן איש חי עולה ומסתגר בעליית הגג והיה מתגלה אליו אליהו הנביא, והיה הבן איש חי מבקש מהמשרת שלו שיעלה לו לעליית הגג שתי גביעים של יין וכוס אחד היה מחזיק הבן איש חי והכוס השנייה היתה עומדת באוויר, וכשהיה המשרת עומד מחוץ לחדר היה שומע קולות של שני בני אדם וכשהיה ניכנס לחדר היה רואה רק את הבן איש חי.

ומסופר שהיתה איזה אישה צדקת שהיתה מבשלת בבית של הבן איש חי ופעם אחת העלתה לעליית הגג לחדר לימוד של הבן איש חי שתי כוסות תה ושאל אותה הבן איש חי למה הבאת שתיים ולא אחד אמרה כי ראיתי שתי אנשים בחדר אמר לה אשרייך שזכית לראות את אליהו הנביא ובזכות זה תזכי לאריכות ימים, אבל אני משביע אותך שלא תספרי לאף אחד, ומתי שתספרי מה שראית אחרי זמן קצר תפטרי מן העולם, ואותה צדקת שמרה את הדבר בסוד וזכתה לאריכות ימים ועלתה לארץ ישראל ושראתה שמתקרב זמן פטירתה מן העולם הלכה לישיבת פורת יוסף וסיפרה לראש הישיבה רבי יהודה צדקה שראתה את אליהו הנביא אצל הבן איש חי ואחרי שלושה ימים נפטרה לבית עולמה.

מסופר שהיה תלמיד לרב הבן איש חי שקראו לו רבי בן ציון חזן והתלמיד הזה היה לו קול ערב מאוד ולילה אחד בחצות הלילה ישב רבי בן ציון חזן בבית הכנסת וקרא תיקון חצות

בניגון מיוחד עם קולו הערב ועבר ליד ביתה כנסת באותה שעה השייח' של הערבים והתפעל מהקול הערב של רבי בן ציון חזן וניכנס לבית הכנסת ואמר לו אני רוצה שאתה תהיה החזן במסגד א"ל אבל אני דורש משכורת גדולה אמר לו אל תדאג אני ייתן לך משכורת גדולה אבל ממחר בבוקר תבוא למסגד ותהיה החזן במסגד ולא ידע מה לעשות ומיד רץ לבית של הבן איש חי ושאל מה לעשות אמר לו הבן איש חי עוד הלילה תצא לדרך ותברח מכאן ותעלה לירושלים שאל אותו ומימה אני יתפרנס? אמר לו אני ישלח את כל הדפים שלי ואתה תדפיס אותם בירושלים ומזה יהיה לך פרנסה ועוד באותו לילה יצא לדרך לירושלים והיה אומר הבן איש חי שהיה יכול להדפיס את ספריו יותר זול בבגדד אבל כדי לפרנס את יהודי ארץ ישראל היה משלם יותר ממון העיקר שיודפס בארץ ישראל.

יש בירושלים את ישיבת פורת היוסף סמוך לכותל המערבי ומהישיבה הזאת יצאו כל גדולי התורה הספרדים מרן רבינו עובדיה יוסף וחכם בן ציון אבא שאול.

ומסופר שהיה יהודי עשיר גדול מהודו שקראו לו יוסף שלום והוא רצה לתרום לבנות בית חולים בבגדד, ואמר לו הבן איש חי במקום שתבנה בית חולים בבגדד תיבנה ישיבה בירושלים כי עתידה בגדד שתחרב, ושמע בקול הבן איש חי ושלח הרבה מאוד כסף לרבי בן ציון חזן, וקנה בסכום עתק את הקרקע סמוך לכותל ובנה את ישיבת פורת יוסף על שם אותו יהודי עשיר יוסף שלום.

ומספרים כי בליל פטירת הרב הבן איש חי נשמעה דפיקה על דלת ביתו של רבי בן ציון חזן שהיה גר בירושלים באותה תקופה, ובפתח עמד אחד מאנשי חברא קדישא ואמר לרבי בן ציון חזן שהבן איש חי נפטר והביאו אותו לקבורה בירושלים בהר הזיתים, ובני המשפחה שלחו אותו שישלם לו חצי לירה על זה שחפר מקום הקבר, ורבי בן ציון חזן לא ידע כלל על פטירתו של הבן איש חי וביקש שייקח אותו ויראה לו מקום הקבר, ולקח הקברן את רבי בן ציון חזן להר הזיתים והראה לו מקום הקבר, ושילם רבי בן ציון חזן חצי לירה לאותו קברן. ולמחרת בבוקר סיפר רבי בן ציון חזן

פרשת כי תצא

ראיתי את רבי אברהם עדס שהיה עצוב שאלתי אותו למה אתה עצוב, א"ל שחלמתי בלילה שנפטר רבי יוסף חיים מבבל ומלאכים הביאו אותו לקבורה בירושלים, ומיד סיפר לו רבי בן ציון חזן כל המעשה שהיה בלילה עם הקברן, והלכו לברר העניין אצל אותו קברן ואמרו שלפני כמה שעות נפטר אותו קברן, ואחרי שלושה ימים הגיע מברק מבגדד שהבן איש חי נפטר בדיוק באותו זמן, וכל שנה היה רבי בן ציון חזן עולה למצבה של הבן איש חי בהר הזיתים, ועד היום בהר הזיתים יש מצבה של הבן איש חי וכתוב את כל המעשה הזה על המצבה.

מסופר שכמה ימים לפני פטירתו ביקש שייקחו אותו לקבר יחזקאל הנביא ולקבר עזרא הסופר והלך הבן איש חי והתפלל על קברם ואחרי כמה ימים ניפטר.

רבנו יוסף חיים כותב סגולה לאדם מתי שיגיע יום ההולדת שלו ילבש בגדי יום טוב וילך להתברך אצל צדיק וכל מה שיברכו אותו ביום ההולדת יתקיים כי יום הולדתו של האדם מזלו גדול בשמים.

סגולה לפרנסה טובה כותב הבן איש חי שבכל מוצאי שבת קודש יאמר 130 פעם אליהו הנביא זכור לטוב.

הבבא סאלי זצוק"ל בכל דבר היה נוהג על פי הבן איש חי.

הרב עובדיה יוסף בהקדמה לספר טהרת הבית מספר שהיה זמן שחשב להמעיט קצת במסירת שעורי תורה ובא אליו בחלום הבן איש חי ואמר לו תדע לך המעלה של זיכוי הרבים גדולה יותר מחיבור ספרים.

מסופר (אהבת חיים חיי שרה) על שני יהודים בבגדד שמלאכתם היתה שהיו קונים חפצים ישנים וסוחרים בהם, ופעם אחת שמעו שיש מכירת חפצים ישנים אצל איזה משפחה מיהרו ללכת לשם, ובדרך באחד מבתי הכנסת חיכו לעשירי שישלים את המניין, ואחד משני היהודים נשאר להשלים את המניין וחברו המשיך בדרכו והגיע לאותה משפחה וקנה את כל מה שהיה להם למכור, חוץ מכמה סמרטוטים שלא קנה, וכשסיים חבירו להשלים את המניין בבית הכנסת הלך לבית של אותה משפחה, וראה שכבר אין להם מה להציע שחברו שהתקדם

פרשת כי תצא

כבר קנה כמעט הכל והשאיר רק כמה סמרטוטים וכרית אחת, ואותו יהודי אמר כיון שהגעתי עד לכאן כדי שאני לא יחזור לבית שלא קניתי כלום קנה את אותם סמרטוטים וכרית אחת, וכשהגיע לבית שלו התחיל למיין את כל אותם סמרטוטים וכשפתח את הכרית מצא שם יהלום והלך לסוחר אחד של יהלומים ושילם לו על היהלום חמישים מטבעות זהב וכשחזר לבית אשתו אמרה לו שהסוחר רימה אותו והיה צריך לשלם לו יותר מחמישים מטבעות זהב ואותו יהודי הלך להתייעץ עם הבן איש חי, ואמר לו הבן איש חי אתה נשארת בבית הכנסת כדי להשלים מנין ולענות אמן לקדיש, ובקדיש יש חמישה אמנים וכתוב בגמרא (חולין פז א וב"ק צא ב) שהשכר על כל ענית אמן הוא עשרה מטבעות זהב, וכיון שענית חמישה אמנים מגיע לך חמישים מטבעות זהב, יוצא שכל מה שהסוחר שילם לך על היהלום חמישים מטבעות זהב זה בדיוק מה שהיית צריך לקבל.

הבן איש חי כתב ספרים בכל מקצועות התורה על התלמוד על המקראות על המדרשים על האגדות ולא הניח שום חכמה שלא כתב עליה בגדלות מיוחדות של האדם הגדול בענקים הרב הבן איש חי.

ידוע שהרב הבן איש חי כתב מאות ספרים ולצערנו לא את כל הספרים הדפיסו. נכדו של הרב הבן איש חי שעלה מבגדד הצליח להבריח איתו כמות גדולה של כתבים של הרב הבן איש חי, אבל השאיר עוד הרבה מאוד כתבים בבגדד, ושם אותם בבית הכנסת הגדול בבגדד ושם הם נשארו, וסיפרו לנו שכל מיני דפים וכתבי יד של הרב הבן איש חי מסתובבים בעולם אצל סוחרים ישמעאלים, והצליחו כמה יהודים יקרים לקנות כמה מהכתבי יד של הרב הבן איש חי והדפיסו אותם לאחרונה והוציאו אותם לאור אשריהם ואשרי חלקם.

הבבא סאלי שאלו אותו מתי יבוא המשיח? אמר להם שיסיימו להדפיס את כל ספרי הרב הבן איש חי מיד המשיח יתגלה ותבוא הגאולה.

ואם רוצה לדעת את הדמות של הצדיקים בגן עדן שיסתכל בדמות פניו של הבן איש חי.

יהי רצון שזכותו של הרב הקדוש רבנו יוסף חיים הבן איש חי תגן על כל הקהל הקדוש ועל כל האנשים שצופים בשיעור מרחוק שהקב"ה יבטל מעלינו כל גזירות קשות ורעות ושהקב"ה יגזור עלינו גזירות טובות, ושהקב"ה יפתח לכל הקהל הקדוש שערי אורה שערי ברכה שערי הצלחה שערי בריאות שערי פרנסה טובה שנזכה לגאולה שלימה בקרוב ולבניין בית המקדש בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

חיזוק גדול לקראת חודש אלול
חודש הרחמים והסליחות

הנך מוזמן להשתתף

בשיעור השבועי

שיתקיים אי"ה

ביום שלישי

ט"ז אלול תשפ"א 24.8.21

בבית המדרש מוסדות התורה והחסד

"בית מאיר" רחוב העצמאות 39 רובע הסיטי אשדוד

בשעה 20.30

מפי מו"ר בנן של קדושים האדמו"ר

הגה"צ שמואל שמעון סולידאנו שליט"א

עזרת נשים פתוחה
הציבור מוזמן להשתתף